

USK ja ELU

Eesti Apostlik-Õigeusu Kiriku väljaanne

Toimetus:

Edith-Helen Ulm, Marje Rohtla, Sergei Seleznjov
tel. 513 0327

Keeletoimetaja:

Anneli Sihvart

Vastutav väljaandja:

EAÕK Kirikuvalitsus
Wismari 32, 10136 Tallinn

Kujundus ja trükk: Sõnasepp OÜ

Usk ja Elu ilmub 3 korda aastas.

Aastatellimus maksab 60 krooni.

Lähemat teavet saab tel. 660 0783 või e-post seminar@eaok.ee.

Tellimishind aastas välismaale:

Rootsis SEK 250.-, mujal EUR 20.-, USD 30.-, CAD 25.-.
Raha ülekandmiseks välismaalt Eestisse palume kasutada pangatšেকে, mitte isiklikke.

Esikaanel: Issanda templisseviimise püha ikoon.

Meie ajakirja kestmiseks on vajalik Teie kõikide kaastöö teadete, piltide ja artiklite näol. Signeeritud kaastööde sisu eest vastutavad nende autorid. Ajakirjas ilmunud artiklid ei peegelda alati meie Kiriku seisukohti.

Toimetus

INIMENE – loodu preester

Inimene, Jumala au maailmas

Kirik on alati mõistnud maailma loomist kui jumaliku armastuse üli-mat väljendust ja maailma materiaalset tegelikkust kui tulemit, mis teostus vastusena Jumala loovale armastusele.

Ärgem unustagem, et evangeelium annab tunnistust osadusesündmusest, mis leiab aset Jumala ja inimeste vahel Kirikus, mis on juba transfigureerunud, kirgastunud maailm, ja see on võimalik Jeesuse Kristuse läbi Pühas Vaimus.

Kirikuisade traditsioonis kujutatakse inimest kui *mikrokosmost* selles mõttes, et inimene võtab oma inimlikus kehas kokku kogu loodu ning seega saab anda omaenese kehas jaatava või eitava vastuse kogu loodule, olles *Püha Vaimu tempel* nagu ütleb püha Paulus (1Kr 3,16–17). Järelikult võib vaimne ilmutada ennast mateerias, sest seesama materia saab olla jumalikkuse kandja.

Kõik sõltub inimese vabadusest, sest inimene on ainus loodud olenditest, kelles on

kehastunud võimalus isiksustada elu, teha loodud olendist, kes on ihulik, rikutav ja surelik, osaduslik igavene olend. Oma inimeseks saamisega võttis Kristus endale keha, sest *Temas elab kõik Jumala olemise täius ihulikult* (Kl 2,9): sest Jumal armastas meid sel määral, et andis oma ainsa Poja, “et keegi, kes Temasse usub, ei saaks hukka, vaid tal oleks igavene elu”, nagu kirjutab püha Johannes Kuldsuu oma jumalikus liturgias. Me võime alati olemas olla ja saada osa igavesest elust niipea, kui võtame jumaliku armastuse vastu omaenese armastuse vabaduses.

Jumala jaoks saavad kõik asjad lihaks saamise kaudu uue tähenduse; kõik asjad on kutsutud saama pühitsetud ja mateerias saab samuti Püha Vaimu armu edasiandmise kanal.

Õigeuskirikus pole ei kreeka kirikuisad (eriti kappadooklased) ega ka teised suured vaimulikud isad kunagi lahutanud nn loomulikku (maist) elu Püha Vaimu üleloomulikest andidest ega pidanud vaimulikku elu maisest elust kõrgemaks. Kõike, mis on seotud lunastusega, on mõistetud kui otsest vastust inimese eksistentsiaalsele näljale ja kutset radikaalsele pöördumisele, mis viib kogu sureliku elu muutumisele igaveseks eluks. Lunastusel Risti läbi on universaalne dimensioon, mis sisaldab nii inimese kui maailma elu ning materia aussetõstmist ja ajaloo valgustamist.

Raidkiri Aadama kabelis Püha haua kirikus Jeruusalemmas kuulutab, et pealuu

ase, st Kolgata, kuhu pandi püsti Kristuse rist, muutus paradiisiks. Niisamuti on universum selles isiklike suhete väljas, mis inimestel on omavahel ja Jumalaga, määratud muutuma kohtumisaigaks peigmehega, pulmapeoks, Euharistiaks. Selline on minu arvates askeesi tõeline tähendus.

Askees ei ole individualistlik samm, mille sihiks on allutada ihu vaimu nõudmistele, vaid tõeline osadus, tõeline kiriklik samm, mille läbi iga töö, iga erialane, majanduslik, ühiskondlik või poliitiline suhe püüdleb tõelise euharistilise osaduse poole, nagu igast toiduvõtmisest saab Euharistias armulaud. Inimese kutsumuseks on tõusta universumist kõrgemale mitte selleks, et seda hüljata, vaid selleks, et seda hõlmata, öelda sellele tema mõte, võimaldada olla kooskõlas sakramentaalse saladusega, seda harida, anda sellele tagasi tema ilu, ühesõnaga universumit transfigureerida, kirgastada, kuid mitte moonutada.

Ärgem unustagem, et piibel esitab maailma kui ainet, mis peab aitama inimesel ajalooliselt teadlikuks saada talle Jumala poolt kingitud vabadusest. Just maailmas väljendab inimene oma vabadust ja muutub Jumala ees isiksuseks.

Sel kombel ei saa inimene, keda kreeka kirikuisad peavad “auhiilguseks”, st Jumala kuju ilmutuseks maailmas, ilmutada Jumalat ilmutamata Teda maailmas või ilmutamata ennast kui Jumala kujutist maailmas. “On tõsi, “kirjutab Dimitru Staniloae, “et maailm loodi enne inimest; aga ainult läbi inimese sai ta oma täieliku tõelisuse ja saab teadlikuks oma eesmärgist. Inimene on Jumala kaastööline maailma asjades. Nähtava loodu moodustavad inimene ja maailm.” Seega võib öelda, et inimene on peegel, millest saab näha maailma, ja maailm peegel, milles inimene näeb ennast.

Inimene, Jumala näo järgi loodud olend

Nii kujutab inimene endast universumi jaoks lootust võtta vastu armu ja ühineda Jumalaga; Inimene on aga ka oht, oht manduda ja ebaõnnestuda, sest iga kord, kui ta Jumalast ära pöördub, näeb ta ainult asjade näilisust, *sest selle maailma nägu kaob* (1Kr 7,31), mille tulemusena annab ta neile “vale nime”. Just see annab inimesele tema erilise tähtsuse, mis seisneb inimese isiklikus, metakosmilises dimensioonis, see ei võimalda tal kosmost lahustada ega hajutada, vaid muuta ennast Jumaliku tarkuse tempeliks.

Allakäik ja lunastus – nende kahe sõnaga seoses äratavad meie tähelepanu paar püha Pauluse väga olulist teksti.

Esimene neist pärineb kirjast roomlastele (1,20): ... *sest tema nähtamatut olu, nii tema igavest väge kui jumalikkude olemist, nähakse, kui neid pannakse tähele, tema tegudes maailma loomisest alates...*: Jumala loov sõna ei ole mitte ainult eksistentiaalse ja ajaloolise, vaid ka kosmilise tegekkuse allikas.

Teine katkend on samuti võetud kirjast roomlastele (8,19–21): *Sest kogu loodu ootab pikisilmi Jumala laste ilmsikssaamist. On ju kogu loodu heidetud kaduvuse alla – mitte vabatahtlikult, vaid allaheitja tahtest – ometi lootuse peale, sest ka kogu loodu ise päästetakse kord kaduvuse orjusest Jumala laste au vabadusse.* Nii saab kõik inimeses toimuv universaalse tähenduse ja jätab jälje kõiksusele. Sel kombel “asetab piibli ilmutus meid silmitsi antropotsentrismiga, mis pole mitte füüsiline,” kirjutab Olivier Clement, “vaid vaimne, sest inimesiku saatuse määrab kosmose saatuse.” Nüüdsest kujutab inimene endast otsekui kogu loodu, kõigi tema plaanide, kõigi tema olemisviiside vaimset telge, sest ta on ühte-

aegu *mikrokosmos ja mikrotheos*, ehk teiste sõnadega universumi kokkuvõte ja Jumala kujutis, kuna lõppkokkuvõttes sai Jumal inimeseks, et saada üheks kosmosega.

Põhiliseks asjaks jääb seega lihakssaamise müsteerium: see asetab inimese loodu keskmesse. Kristus, võttes endas kokku kogu inimajaloo, annab samaaegselt kosmilistele tsüklitele nende täieliku tähenduse. “Sõna lihaks saamise salarus sisaldab eneses (...) tunnetuslike ja mõistuslike olendite kogu tähendust,” kirjutab püha Maksimus. “See, kes tunneb risti ja haua salarus, teab ka asjade mõtet; see, kes on pühendatud Ülestõusmise varjatud tähendusse, tunneb ka eesmärgi, mille jaoks Jumal algusest peale kõik on loonud,” sest sellesse on peidetud maailma ja inimeste saatus.

Põhiliseks asjaks jääb siin lihakssaamise salarus: see asetab inimese loodu keskmesse, sest Kristus, võttes kokku inimajaloo, annab sellega kosmilistele tsüklitele nende täieliku tähenduse. Maailma loomise ja langemisega algab horisontaalne liin, mis liigub otsejoones ristist ja ülestõusmisest kuni Püha Vaimu väljavalamiseni, millesse inimene on kaasatud loojana, sest tema on Jumala Sõna kujutis *par excellence*; valitsejana, sest Kristus, kelle eeskujul ta on loodud, on Issand-Kuningas, kes valitseb universumi üle; aga ennekõike kogu universumi preestrina, sest tema eeskujuks on Kristus ise kui Ülempreester.

Piibel kasutab heebrea sõna “*bara*”, et öelda: Jumal lõi taeva ja maa (1Ms 1,1). See heebrea sõna tähistab alati Jumala tegevust (vt ka Hs 43, 1, 7, 15), mis vastandub kõigele sellele, mis on “valmistatud” või “ehitatud”. Nii voolab universum piibli Jumala kätest välja uuena. Seega, kui Gregorios Nüssast kirjeldab loomist kui “muusikalist korraldust”, siis järgib ta vähimagi kahtluseta heebrea traditsiooni en-

nast, mille kohaselt esimene Aadam, *Qadmon*, varasem inimene, oli valguskeha, mis võttis eneses kokku “kuus loomispäeva” ja pidi vabana vastama Loojale armastusega, lastes ennast haarata Jumala mitteloodud igavesel Valgusel seitsmendal päeval.

Inimene ise pidi andma elu kaheksandale päevale: esimese päeva tranfiguratsioonile. Kristliku nägemuse kohaselt on universum uus, tõeline, dunaamiline tege-likkus, mida hingestab “valgusküllane”, “viljastav” jõud, mille Jumal on temasse pannud kui püüde transtsendentaalsuse poole.

Inimene – ühenduslülid taevase ja maise vahel

Aga kui universum “seisab” inimese ees kui Jumala ilmutus, on inimese asi see ilmutus loovalt lahti seletada, muuta asjade ontoloogiline kiitus teadlikuks, sest maailma ja inimese lihaliikkuse vahel ei puudu järjepidevus. Ühelt poolt sisaldub universum inimese “loomuses” (selle sõna teoloogilises tähenduses); universum on inimkonna ihu. Teisalt koondab inimene “mikrokosmose-na” endasse kokku kõik loodu astmed, mis annab talle võimaluse tunda universumit seestpoolt.

Seega inimese kui mikrokosmose ja universumi kui “makranthroobi” vahel on teadmine endosmoosist ja eksosmoosist, tähenduse ja jõu vahetusest. Enamgi veel, inimene on palju rohkem kui lihtsalt mikrokosmos, sest tema loomine Jumala näo järgi ja Jumala sarnaseks ei tulene korraldusest, nagu see teiste olendite puhul: Jumal ei käsi, vaid ütleb enesele oma igaveses nõuandes: “Tehkem inimesed oma näo järgi, meie sarnaseks” (1Ms 1, 26). Seetõttu võime kinnitada, et inimene, olles Jumala kujutise ja mikrokosmosena maailma hüpostaas, kujutab endast ühenduslülid juma-

liku ja maise vahel ja tema kaudu jagatakse armu kogu loodule.

Just seepärast ei saa taimed ilma inimeseta kasvada, kuna tema abil nad juurduvad ja inimene on see, kes annab nimed loomadele, seletab Jumala jaoks lahti nende *logose*, st loodu ja jumalikku ettehoolduse sõnad (nagu nimetab neid Maksimus Tunnistaja), mida me leiame Esimesest Moosese raamatust ja Lauluraamatust. See tähendab, et kosmose olukord, läbipaistvus või ähmasus, vabanemine Jumalas või orjastamine surmale ja rikutusele, sõltuvad inimese põhilistest hoiakutest, sellest, kas inimene on läbipaistev või läbipaistmatu jumalikule valgusele ja ligimesele. Universumi seisundi tingib inimese osadusvõime. Vähemalt alguses oli see nii ja on ka praegu Kristuses, Tema Kiriku sees.

Ühes imetlusväärse tekstis võtab püha Siimeon Uusteoloog selle kokku märkimisväärse selgusega, kirjutades:

“Kõik loodu, nähes, et Aadam oli paradiisist minema kihutatud, ei nõustunud enam alluma temale; ei päike, kuu ega tähed tahtnud teda enam ära tunda; allikad keeldusid talle vett andmast ja jõed oma veel voolata laskmast; õhk ei tahtnud enam liikuda, et mitte anda hingamist patusele Aadamale; metselajad ja kõik maa loomad, nähes teda langemas tema algse au seest, hakkasid teda põlgama ja olid kõik valmis talle kallale kargama; taevas oli valmis langema tema pea peale ja maa ei tahtnud teda enam kanda. Aga Jumal, kes oli loonud kõik asjad ja inimese, mida tegi Tema? Ta hoidis kõiki neid looduid omaenese jõuga vaos ja oma käsu ja püha tarkusega ei lasknud ta neid valla inimese vastu, vaid käskis loodul jääda temast sõltuvusse ja muutudes kaduvaks, teenida kaduvat inimest, kelle jaoks ta oli loodud, ja seda kuni ajani, mil uuenenud inimene saab uuesti vaimseks, rikkumatuks ja igaveseks ja mil kõik

loodud olendid, kelle Jumal inimesele tema töös ja vaevas allutas, saavad samuti uuesti vabaks, saavad uueks koos inimesega ja nagu tema, saavad uuesti rikkumatuks ja vaimseks.”

Selle teksti põhjal võime mõista üht väga olulist asja: lunastusloo põhihetked ei olnud ainult ajaloolise, vaid ka meta-ajaloolise tähendusega. Mulle tundub, et just selles suunas peaksime täna edasi mõtlema, vastasel korral võib juhtuda, et müstilise realismi puudumisel ei suuda me mõista ja kogeda loodu erinevaid modaalusi.

Inimese ja tema hingeelu ajalugu jäävad “Paradiisi mälestuseta” arusaamatuks, mida meenutavad meile ka meie isad usus: Kristuse Rist muudab loomisloo “sünteetilise” modaaluse inimestele kättesaadavaks sellega, et Jumala veri muutub ohverduseks selle kõige algsemas tähenduses ja see ohverdus pühitseb maa olles kõikide asjade kindel tugi ja “kosmiline ristumiskoht”. Kõigile neile ühekülgsetele arenguskeemidele, mida tänapäeval pakuvad välja loodus- ja inimkesksed teadused, vastavad Kristuse Rist ja Tema ülestõusmine sootuks teistsuguse skeemiga, milles põimuvad kaks protsessi: langus ja lunastus, regress ja progress. Ainult see teeb inimesest loodu tõelise preestri.

Langus kui kosmiline katastroof seisneb selles, et inimene oli lõhkunud ühtsuse, mida ta oli Jumala ja maailma vahel kutsutud ellu viima: et inimene asetask ennast väljapoole Jumalat ja astus Jumala vastu, muutus maailm talle võõraks ja vaenulikuks; aga selle võõrastuse ja vaenulikkuse taga on tegelikult inimene ise, kes on iseendast välja heidetud, sõna otseses mõttes pihustatud väljapoole loodut. Just seda tähendab Esimese Moosese raamatu lause (3,19): “*Tõesti, sa oled põrm ja pead jälle*

põrmuks saama!”

“Inimene,” kirjutab Nikolai Berdjajev, “olles looduse orjastamisega taandanud selle mehhanismi staatusesse, näeb enda vastas seda mehhaanikat, mille põhjuseks ta ise on ja langeb selle võimusesse... Väljasuretatud looduse jõud tekitab kannatusi inimesele, oma troonilt tõugatud kuningale. Nüüd on loodus see, kes valab inimesele mürki, mis ta tapab, sunnib teda jagama kivi, tolmu ja pori saatust.”

Agas Kristus, Uus Aadam, purustab ja põletab jumalikult surma kesta. Jumala Poeg, kes on saanud inimeseks, vahetab vabal tahtel oma valgustatud ihulikkuse meie kannatava ja vaevalise ihulikkuse vastu, et ristist saaks uus Elupuu ja ülestõusmispuha koidikul täituks kõik valgusega. Kristuses saab langenud mateeriast uuesti suhtlemise vahend, kohtumise pühamu ja pidu. Temas sulab Püha Vaimu tules üles meie langemisest jäänud maailm ja saab tagasi oma algse dünaamika.

Kuid kui ajalugu Kristuses on lõppenud (Hb 9,12–14), siis ajalugu ise jätkub, sest täiuslikkus pole meile kohustuslikuks tehtud, see on kingitud. Taevasseminerk juhatas meie loomuse kõigepühama Kolmainiusse endasse, Nelipühast saab tänu Püha Vaimu armule alguse iga inimolendi vaba kohandumine jumaliku jõuga, mis kiirgab Kristuse ausse tõstetud Ihus. Ajalugu on nüüdsest lugu tulest, mida Kristus on tulnud maa peale tooma ja mis ei väsi söestamast hingi, ning Valguse, Püha Vaimu armumajapidamise lugu, mille läbi aegade täius avab ajad täiusele.

Teha kõigest euharistia

Püha Maksimus Tunnistaja jaoks on see maailm otsekui kirik: “Lõöv on tunnetatav universum, koori moodustavad inglid ja altar – kõige püham paik – on palvetava

inimese vaim. Nii peidab hing ennast looduse vaimulikkude kaemusse justkui kirikusse ja rahupaika; ta siseneb sinna koos Sõnaga (Logosega) ja koos Tema, meie Ülempreestriga, kelle juhtimisel kingib inimene universumi Jumalale oma vaimus nagu altari”. Siluan Athose mäelt ei lakanud kordamast: “Inimese jaoks, kes oma südames palvetab, on kogu maailm kirik.”

Õnnistus, austus maa vastu, kogu elu allutamine tema viljastavale ilule, vaestega jagamine; inimesel on kohustus seda kõike ühitada, et valmistada ette maa kirgastumist euharistiaks. Just selles seisneb tema vaimulikukutsumus kogu loodud maailmas.

Tehke euharistia igast asjast” (1Ts 5,18 – tõlge e.k: “Tänage kõige eest”). Kreeka keeles: *en panti euharisteite*, mida võiks tõlkida ka “tehke euharistia igast asjast”); euharistiale kui sakramendile vastab Euharistia kui vaimus, mis toob kaasa kogu inimese olemuse muutumise ja iga loodu muutumise inimese läbi. Püha Pauluse nägemuse kohaselt on Kirik – mitte ristil surnud, vaid surnuist ülestõusnud Kristuse Ihu – euharistiline salatus, mis peegeldab tulevikku, asjade viimset seisundit. Kirik ei ole möödunud ajaloosündmus, sest Jumalariik on kätte jõudnud. Kirik on see euharistiline salatus, mis annab meile tõelise teadmise loodud universumist, et see saaks euharistiaks.

Euharistiat tuleb seega mõista kui seda väljavalitud paika, kus liturgiline inimene seletab kogu olemasolu elu valguses sellesamas paigas, kus saab ilmsiks see kohalolek, mis muudab maailma põlevaks põõsaks ja kus see tulevane maailm muutub piibli sõnumi sisuks. Läbi euharistia me mõistame, et me ei ole üksnes inimeste kogukond, kellel puudub isetu suhe kosmosega: lunastus on ette nähtud kogu loodu

jaoks ja seni, kuni surm ei ole kõrvaldatud kogu kosmosest, inimene päästet ei näe.

Just see,” kirjutab Johannes Zizioulas, “muudab sakramentide pühitsemise ja eriti euharistia Kiriku jaoks eluliselt tähtsaks. Sest sakramendid kaasavad Kiriku olemisse kogu loodu, mitte üksnes inimesed “. Loodu kosmiline – see tähendab universaalne – keskpunkt on Kirik, ajaloo eshatoloogilise lõpu, uue taeva ja uue maa, Jumala linna, Taevase Jeruusalemma ikoon. Teisisõnu, Kirik on Sõna “auhiilgus”, tema ilmumine ja avaldumine ning seda tõeliselt ja otseselt läbi Püha Vaimu tegevuse: transfiguratsioon, kirkastumine on seega kiriku kestev olevik ja järelikult maailma jumalikustamine. Sel põhjusel jääb Sõna ilmunine kui ajaloo algus ja lõpp usu saladuseks ja elu võimalikkuseks. *Sest me käime usus ja mitte nägemises*, kirjutab püha Paulus (2Kr 5, 7).

Püha Vaimu loomulik arm, mis on loodu enese olemise aluseks, ilmutab ennast maailma enese ihus, olles igasuguse pühitsemise alus. Kristuse Kirik tunneb mitmeid mateeria pühitsemisi, millel on koht enamuses sakramentides ja muudes talitustes: Jordani vee õnnistamine Püha Vaimu mahatulemise läbi, millest saavad alguse kõik vee (ristimisvee ja muu vee), püha salvi ja õli, leiva ja veini (nii euharistilise kui mitte-euharistilise) pühitsemised, kirikuhoonete ja liturgiliste esemete sissepühitsemised, viljade, toidu ja üleüldse kõigi asjade õnnistamine. Püha Vaim ise laskub maailma südamesse ja “on siin südametunnistus meie südametunnistusest, elu meie elust, hingamine meie hingamisest. Kõigi sakramentaalsete tegevuste epikleesid on kui Nelipüha kestmine, nagu esimese kosmilise Nelipüha kordumine uuendatud dünaamikas. Nii kulminee-

rub kõik euharistilises muutuses. “Taevad jutustavad Jumala au ja taevaalaotus kuulutab Tema käte tööd!” (Ps19, 2), Jumala loomistööd jätkava inimese kätetöö ülim eesmärk on anda au Loojale.

Just selles saab ilmsiks meelearanduse ja askeesi tähtsus nii inimeses kui ka kogu tsivilisatsiooni ajaloos. Meelearandus ja askees on võitlus, mille jaoks inimene Kristuses suretab omaenese sügavaimas sisemuses ja kõigis oma tegudes oma isekuse, ainsa asja, mis tuleb endast ära heita. (1Tm 4, 4). Meelearandus ja askees taastavad inimese ja tema kätetöö selle algses ilus; nad pööravad peegli tõelise Päikese poole. Ja inimese looming saab nii osa valgusest ja elust.

Inimene – loodu preester

Lyoni püha Ireneuse sõnul toome me püha-des andides ohvrianniks kogu nähtava looduse, et sellest saaks euharistia, sest euharistias on üks kahest tegurist maine. “Anaforaas”, tuletab meile meelde Aleksandria püha Kyrillus, “meenutatakse taevast ja maad, merd, päikest... kogu nähtavat ja nähtamatut loodut.” Et on olemas Kirik ja tema liturgia, jääb maailm püsima olemise, see tähendab Kristuse Ihusse, sest Kirik jääb selleks vaimseks paigaks, milles inimene õpib euharistilist elu ja saab tõeliselt preestriks ja kuningaks.

Liturgia kaudu avastab inimene Kristuses kirkastunud maailma ja töötab sellest hetkest alates maailma lõpliku muutumise, st kirkastumise nimel. Iga koguduseliige, kes osaleb liturgias, kannab eneses maailma kõige realistlikumal võimalikul moel. Ta ei kannu mitte ainult oma inimihu, isikut kõigi selle nõrkuste ja kirgedega: ta kannab ka oma suhet loomuliku maailma, looduga. Maailm, mis astub liturgilisse ruumi, on langenud maailm, aga ta ei astu sinna

selleks, et jääda selliseks, nagu ta on: liturgia on surematuse rohi, sest seda vastu võttes ja maailmale kinnitades ütleb inimene lahti just loodu rikutusest, et saaks tuua loodu ohvrianniks Jumalale, Loojale. Nii ei lakka maailm euharistilises liturgias kunagi olemast Jumala kosmos. Selline maailmanägemus ei jäta võimalust loomuliku ja üleloomuliku lahutamiseks.

Püha Johannes Kuldsuu jumaliku liturgia anaforaas loetakse järgmised palved: “Meenutades meile seega seda tervendavat käsku ja kõike seda, mis meie heaks on tehtud: Risti, Hauda, Ülestõusmist kolmandal päeval, taevasseminekut, (isa) paremal käel istumist, teist ja aurikast Uut Tulemist, sinu oma, mida me võtame sinu omast, seda sulle ohvriks tuues kõige ja kõigi eest.” Euharistia, mis vastab kõige olulisemal viisil meie kaasaegsetele ootustele, võib päästa kaasaegse inimese igaviku ja aja vastasseisust ning nende üksteisest eraldamisest, mis tõukavad inimest Jumalat tagasi lükkama; Jumalat, kelle teoloogia liigagi sageli paigutub tänapäeva inimestele arusaamatuks muutunud sfääri.

Kui kristlased kogeksid liturgiaohvrit täielikult, poleks nad mitte ainult võimelised alles hoidma maailma, mille Jumal neile usaldas, vaid vähimagi kahtluseta arendaksid nad seda lõpmatult ja muudaksid “loogiliseks” (vaimseks – λογος) mõistuslikuks ohvriks; see tähendab ohvriks, mis on vastavuses Logose, alati loova Jumala Sõnaga, sest liturgia on meie kõige tõelisem tänuavaldus maailma eest sellesama maailma nimel. Liturgia on ka langenud maailma ülesehitamine ja uskllike täielik osalemine lunastustöös (mille tõi kaasa jumaliku Logose lihakssaamine), mille läbi seesama Logos antakse kogu kosmosele. Lõppkokkuvõttes on euharistiline liturgia Jumalariigi kujutis, kiriklikuks saanud kosmos.

Niisiis võib öelda, et pühitsetud inimene on inimene, kes pühitseb ja tema “euharistiline teadvus” otsib olendite ja asjade sisemusest seda läbipaistvuse punkti, kus lasta kiirata Tabori mäe valgusel. Kõige täielikumalt väljendab seda Looja osalemist kogu oma loodus ja looduse ning religiooni leppimise õhkkonda jumalateenistuses bütsantsi ikonograafia: askees ja müstika, kaugel sellest, et puudutada üksnes hinge, ilmuvad sel kombel kui kunsti ja teaduse “soma pnevmatikon” (vaimulik ihu) ning see Valgusest läbistatud ihu annab seda Valgust edasi oma kosmilisele ümbruskonnale, millest ta on lahutamatu.

Me mõistame, et kristlik traditsioon tuletab igal ajal ja igas olukorras meelde, et loodu kannab inimese jaoks sügavat tähendust, sest ta on püha ikoon, mis ilmutab lakamatult loomise müsteeriumi. Sel põhjusel kannab ta endas sõnumit, mida tuleb alati lahti seletada kogu selle ulatuses. See dialoog inimese ja ülejäänud loodu vahel on mitmes suhtes põhjaneva tähtsusega, sest inimene ja loodus lähevad koos, käsikäes “kaduvuse orjusest Jumala laste avarikkasse vabadusse” (Rm. 8,21).

Kuid Jumal ei loonud maailma ainult kui üha korduvat sõna, mis on lihaks saanud, ta lõi ka subjekti, kes suudab seda sõna mõista. Seega, et inimese (kui subjekti, kelle poole Jumal pöördub oma selles maailmas lihaks saanud “mõistuste” läbi) ilmutamisel on kindel koht loomise plaanis, on sõna kuuldavale toomiseks ilmtingimata olemas ka kaasvestleja, kes peab vastama. Maailm on välja mõeldud ja loodud inimese tarvis, temast lähtudes. Inimese ilmumine on seotud maailma loomisega nagu üks terviku osa teisega, samas üks ei tulene teisest, vaid mõlemad on ühtse mõtte ja teo koherentne tulem. Erinevus inimese kui sõna ja maailma kui sõna vahel seisneb selles, et inimene on rääkiv sõna või mõtle

mõistus Poja kui subjekti eeskujul.

Aga inimene on ainult Poja kujutis, sest ta ei mõtle, ei too kuuldavale ega mõista “põhjusi” ja sõnu, vaid kombineerib ja arendab kindlaksmääramata kombel Logose “põhjuste” ja sõnade kujutisi, järgides selles Logost kui eeskõnelejat, mõtlejat ja loojat.

“See pole ometi masinate süü, et teie enam ei palveta,” kirjutab Denis de Rougemont. Mida tuleks mõista: kui teie enam ei palveta, siis pole need ometi masinad, kes teile ja enestele mõtte annavad! Dimitru Staniloae lisab: “inimene kahekõnes Logosega annab maailma jumalikustamisele omamoodi inimliku iseloomu. Sest maailma jumalikustamine inimese osalusel on jumalikustamine täis inimlikke mõtteid ja tundeid. Selle kaudu avastab inimene maailma tõelise tähenduse, maailma sihi olla inimvaimu ja jumaliku vaimu sisu; sisu, mis on märgitud inimliku pitseriga täis jumaliku vaimu. Logos sai inimeseks, et teostada inimese ülesannet jumalikustada maailma inimlikuga; ülesannet, mille täitmine inimesel patu tõttu ebaõnnestus. Pärast langemist tahtis inimene panna maailmale ainult inimliku pitseri, nägemata enam maailma ja inimese sügavaimat tähendust.”

Niisiis, hoida alal praegust maailma tähendab hoida alal selle maailma suundumust ja kalduvust minna järk-järgult üle mitteloodule, hoida alles selle viimset lõppeesmärki, milleks on Jumal ja osadus Jumalaga; hoida alles usku. Aga hoida praegust maailma, mis on üheaegselt loomises ja rikutuses, tähendab ka hoida loovat dünaamikat, mille Jumal on andnud; hoida tema loodut rikutuse eest. Seda alalhoidmist, mida nimetatakse ka lunastuseks, saab teostada ainult kaasates maailma tegelikkuse Kirikusse, muutes selle Kiriku ihuks. Selline on inimese kui loodu preestri ülesanne.

Tegelikult ei ole tähtsaim probleem siin mitte sotsiaalne – rikkuse ja vaesuse, üleül-

dise rikastumise probleem või tervise, tootumise probleem ega ka mitte ülima tähtsusega õigluse probleem (kõik kahtlemata hädavajalikud asjad); pigem on see “elu ja surma ning üleüldise ellu tagasipöördumise probleem”, üleüldise pühitsemise küsimus. Siit ka vajadus, et kõik kristlased pühitseksid euharistiat, ülestõusmispuhi ka väljaspool templit, kõigis oma elu väljendusvormides. Oma päevatöös, tehnoloogias, teaduses.

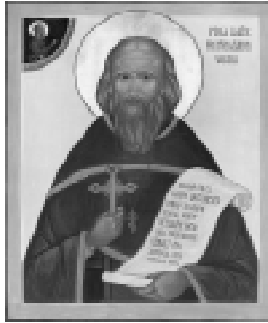
Ja sellel euharistia pühitsemisel saab olla tõeline tähendus ainult juhul, kui see hõlmab kogu elu, mitte ainult sisemist elu, vaid ka välist, maailmale suunatud elu, et muuta see ülestõusmise kunstiteoseks.

Teaduses, tehnoloogias, kunstis, poliitikas – kõikjal on kristlased kutsutud kaasa lööma, et muuta inimes-te omavaheline side osadussidemeks ja inimese side kogu looduga transfiguratsiooniks. Nii tuleb defineerida ja mõista meie osalust tsivilisatsiooni töös. “Ja maailm kaob ja tema himu, aga kes teeb Jumala tahtmist, püsib igavesti” (1Jh 2,17). Universum saab ilmsiks ainult inimese nägemuses; just seetõttu saab pühakute palve ja armastus seda muuta. Mis meisse puutub, siis kui me ei näe, kuidas tõeline valgus välisest kestast võitu saab, saame selles süüdistada ainult omaenese pimedust.

Ning viimane küsimus.

Kas oleme me selles maailmas, lähtudes surnuist ülestõusmise perspektiivist (mida meil oodatakse), võimelised pakkuma tõelist omakasupüüdmatut teenimist, mis oleks ennekoike tõeline ja pashaalne elu teenimine? Sest loodu jaoks on võimalik ainult üks vastus: kindel veendumus, et Ülestõusmine on kogu loodu jaoks.

† Stefanus,
Tallinna ja kogu Eesti metropoliit

Isa Vassili Solovski, isa Joann Pettai, isa Joann Sarve, isa Karp Elbi ja Stefan Grigonogovi arvamise kohta õigeusu kiriku üldisesse pühakukalendrisse

Kristuse püha Kirik kiidab, austab ja ülistab vaga meenutamise ja jumalateenistustega neid, kes on silma paistnud vaga ja püha eluga ning pühendanud iseennast täielikult Jumala ja ligimese teenimisele ja armastusele ning lõpetanud oma elu märtrisurmaga meie laimatu õigeusu eest seistes – Kristuse auks, kes laseb oma aust osa saada igäüht, kes Teda austab, – ja nendelt eestpalvete palumiseks Inimesearmastaja Jumala ees pattude andeksandmiseks, haiguste arstimiseks ning üleüldse hingeliseks ja vaimulikuks kasuks Issanda pärisrahvale.

Et nüüd nõnda on elanud ja õigeusu eest kannatanud XX aastasajal Eestimaal pühaduse täiusele jõudnud preester Vassili Solovski ja koos temaga preester Joann Pet-

tai, preester Joann Sarv ja preester Karp Elb ning Stefan Grigonogov, kes on jäänud Kiriku meelde kui näited kiriklikust kohusetundest ja apostlitest pärandiks saadud õigeusu pandi hoidmisest, samuti olnud õigeusu ja tema reeglite tunnistajateks rasketel aegadel oma katsumuste ja kannatuste läbi, mida nad eri aegadel kannatasid, on Meie Tagasihoidlikkus koos Meid ümbritsevate ülipühitsetud metropoliitidega, Meie armastatud vendade ja kaasteenijatega Pühas Vaimus, otsustanud – pidades silmas nende jumalameelepärast eluviisi, hiilgust, mis nende pühadusest tunnistust annab, nende püsivaid ja väsimatuid võitlemisi õigeusu eest, nende julget tunnistust oma usust katsumise päeval kuni märtrisurmani ja enese tervenisti ohvrikstoomiseni, ning võttes arvesse nende mälestust austavate usklikke üleüldist kasu, samuti kõike seda,

*Pühakukskuulutamise
jumalateenistuse ristikäik
Püha Paraskeva päeval
Saatses.*

mida oma palvekirjas tõi esile Meie armas vend Kristuses, Tallinna ja kogu Eesti üli-pühitsetud metropoliit Stefanus, väljendades vagade ristiinimeste ühist soovi ja palvet lugeda ka ametlikult needsinased, kes nõnda palju õigeusu heaks on tööd teinud ja vaeva näinud ning märtrisurma kannatanud, pühade hulka – anda ka neile seda au, mis pühameeste vääriline.

Seepärast otsustame me sinodaalselt ja seame ning määrame Pühas Vaimus, et nüüdsest ja igaveseks ajaks igavesti arvatakse mälestusväärne preester Vassili Solovski ja koos temaga preester Joann Pettai, preester Joann Sarv, preester Karp Elb ja Stefan Grigonogov Kiriku vagade ja pühade inimeste hulka, keda usklikud austavad. Nende mälestuspäevadeks, mil neile kiituselaulu tuuakse, on iga aasta 12. jaanuar (p. Vassili ja Stefan), 29. jaanuar (p. Joann Pettai), 3. detsember (p. Joann Sarv) ja 24. september (p. Karp), vastavalt nende märtrisurma päevadele. Lisaks määrame, et püha märter isa Vassili Solovski saab austatud kui Eesti laste püha eestseisja.

Selle kõige täheks ja tunnistuseks on antud see patriarhlik ja sinodaalne akt, mis on koostatud ja kantud Kristuse Suure ja Püha Kiriku pühasse Koodeksisse ning mille muutmatu ärakiri on saadetud Tallinna ja kogu Eesti ülipühitsetud metropoliidile Stefanusele tema kiriku arhiivis säilitamiseks.

*21. juulikuul päeval, Armu Aastal 2004,
12. indiktil.*

**Konstantinoopoli–Uue Rooma
peapiiskop ja oikumeeniline patriarh
BARTHOLOMEOS**

EAÕK KAPLANITEENISTUS

täna ja homme

Eesti Kaitseväe kaplaniteenistus pidas möödunud aasta 22. veebruaril oma 85. aastapäeva. Iseseisvusajal taastloodud kaplaniteenistuses on EAÕK esindatud kahe kaplaniga (fotol vasak.), need on Tallinna Issanda Muutmise koguduse preester Aleksander Sarapik ja Tartu Pühade Aleksandrite koguduse lugeja-altariteeniija, nooremleitnant Andrei Sõtšov.

Kaplaniteenistuse tänasest ja homsest päevast oli nõus kõnelema **isa Aleksander Sarapik**, kes praegu tegutseb Kaitseliidu juurde vanemkaplanina, olles ühtlasi Kaitseliidu noorteorganisatsiooni Noored Kotkad peavanem.

Hiljuti peeti eesti kaplaniteenistuse väärikat juubelit, kuid teame, et nõukogude perioodil sõjaväes kaplaneid ei olnud. Millal sai alguse taasiseseisvusaegne kaplaniteenistus ja millal Sina sellega liitusid?

Kaplaniteenistus alustas taas oma tegevust juba 1990ndate aastate alguses, kui praegune Eesti Kaitsejõudude Peastaabi peakaplan kolonel Tõnis Nõmmik ja kolonel Michael Viise asusid Eesti Kaitsejõudude juures kaplanaati uuesti looma.

Esimene kaplanite kursus peeti 1996.

aastal, mina osalesin 1998. aastal peetud kolmandal koolituskursusel. Kaplanikoolitusi korraldatakse igal aastal, tänavu toimus üheksas kursus.

USAs õppides olin 1999. aastal osalenud USA ohvitseride ühekuusel kaplanikoolitusel. Kodumaale saabunult alustasin tööd Kaitseväes 2000. aasta sügisel üksikvahipataljoni kaplanina.

2003. aasta veebruarist jätkasin Kaitseliidu juures, esmalt avalike suhete alal, seejärel aga kui Noorte Kotkaste peavanem. Samal ajal olen endiselt tegutsenud Kaitseliidu vanemkaplanina.

Kaplanikoolituse on Eestis läbinud ligikaudu 150 inimest, tegevteenistuses on hetkel 18 kaplanit: peastaabis 3, Kaitseliidus 1 ning ülejäänud on väeosades üle Eesti.

Kuidas on nende aastate jooksul muutunud Sinu töö Eesti Kaitseväes?

Kaplani töö oma olemuselt palju muutuda ei saa. Kaplani ülesandeks on ja jäävad moraali- ja usuküsimused väeosas, pataljonis, divisjonis – kaplaniteenistuses tervikuna.

Seevastu on muutunud töö spetsiifika: üks asi on töötada pataljonis, kus teenib kuni 1000 meest ja naist, teine asi aga peastaabi tasemel: seal jääb nõustamistööd vähemaks, kuid administratiivset tööd tuleb juurde.

Kui ma alustasin väeüksuses, oli peamiselt tegemist n-ö seinast-seina isikliku suhtlusega. Nüüd, vanemkaplanina peastaabi juures, tegelen põhiliselt koordineerivate ülesannetega, suhtlen Kaitseliidu malevate kaplanitega.

Millise kaplani töö või tegevuse järele on kõige suurem vajadus?

Kõige suurem osa tööst on kohal olla väeosas, mida kaplanid ise nimetavad kohalolekuteenistuseks. See tähendab, et kaplan on kaasas ka väeosa väliüritustel. Mis iganes väeosa ajateenijatega toimub, kaplan peab olema alati kättesaadav.

Suur osa ajast läheb individuaalse nõustamise peale. Ning loomulikult võtavad oma aja mitmesugused koosolekud, sest kursis peab olema kõige väeosas toimuvaga. Peab teadma, millal toimuvad välilaagrid jm üritused, kus on vaja tingimata osaleda.

Kas oled kokku lugenud, mitu ristimist oled nende aastate jooksul kaplanina toimetanud?

Nende nelja aasta jooksul olen teinud umbkaudu 60 ristimist. On tulnud matta, laulatada, läbi viia peaaegu kõiki sakramente. Need vaimulikud talitused olen toimetanud õigeusu preestrina, kuid kaplani töö on oma olemuselt eelkõige oikumeeniline. Seetõttu abistame ka teiste kirikute liikmeid.

Ma ei saa ise küll täies mahus neile sakraalteenistusi läbi viia – näiteks armulauda jagada –, küll aga saan teisiti aidata, näiteks organiseerida vastava kiriku vaimulike tulekut väeosasse.

Kui palju on meil praegu õigeusu kaplaneid ja kui suur on tegelik vajadus just õigeusklikest kaplanite järele?

Vajadus on väga suur. Kui statistikat vaatame, siis näeme, et ajateenistuses on 20–25% õigeusklikke, nendest suurem osa on vene keelt kõnelevad noored. Seetõttu on õigeuskliku kaplani olemasolu väga oluline. Tulevikku vaadates loodame, et meie osakaal edaspidi suureneb.

Kaitsejõududes oleks tegelikult võimalik rakendada 4–5 õigeusu kaplanit. Ettevalmistusprotsess on aga aeglane, kestab vähemalt aasta kuni poolteist. Kaplanilt nõutakse, et tal oleks vaimulik kõrgharidus, vähemalt kaheaastane kogudusetöö kogemus ja vaimulikupühitus.

Õigeusu kiriku poole pealt on tänaseks vastava kursuse läbinud 8 inimest, nemad on seega n-ö reservis. Tegevteenistuses on veel nooremleitnant Andrei Sõtšov Pärnu üksik-jalaväepataljonis, preester Afrat Laas on Tartu vanglas tegevkaplan.

Kuidas suhtlevad omavahel õigeusu kaplanid üle terve maailma?

Igal aastal korraldatakse konverentse, kuhu kogunevad peakaplanid ja vanemkaplanid kõikjalt maailmast. 2003. aastal peeti see Eestis ning 2004 toimus kokkusaamine Kreekas.

Nende aastate jooksul on kujunenud suhtlusvõrk: väga head suhted on näiteks Soome kaplaniteenistusega just õigeusu kiriku poole pealt: oleme käinud nendel ja nemad meil külas. Ka Rootsiga on kontaktid olemas, kuigi seal õigeusu kaplaneid ei ole, on luterliku riigikiriku kaplanid.

2003. aastal osalesin õigeusu kaplanite Kesk- ja Ida-Euroopa konverentsil Saksa-maal, kus muuhulgas räägiti õigeusu kiriku rollist kaitsejõududes õigeusu maades nagu Bulgaaria ja Venemaa. Eestit toodi seal välja positiivse näitena oikumeenilise koostöö poole pealt.

Eestis saavad reservohvitserid ja kaplanikandidaadid ning tegevteenistuses olevad kaplanid kokku iga pooleteise aasta tagant, et arutada päevateemasid ja pidada tulevikuplaane.

Kas Eesti liitumine Euroopa Liiduga tõi kaasa muudatusi kaitseväe kaplaniteenistuses?

Ei, küll aga mõjutas NATOga liitumine. Pärast NATOga liitumist on kõik täna ametisolevad kaplanid läbi teinud koolituse vähemalt ühe NATO riigi juures.

See annab meile kvalifikatsiooni töötada mõne NATO riigi juures välis- ja rahumissioonidel. Seega oleme vastava standardi järgi kvalifitseeritud.

Mul isiklikult on õnnestunud vastav koolitus läbi teha kolmes riigis: Inglismaal, Kanadas ja USAs.

Millisena näed meie eesti õigeusu kaplaniteenistust 10 aasta pärast?

Kaplaniteenistuse areng on pigem aeglane kui kiireloomuline, sest meilt nõutakse küllaltki palju: et inimene oleks küps nii vaimuliku kui ohvitseri tööasjus.

See tähendab, et kui saame lähiajal mõned kaplanid juurde, siis see täidaks meie vajadused. See aga ei tähenda, et meie noored ei saaks käia igasuvistel koolituskursustel, kus iga kord on meile ka kohad olemas.

Ma arvan, et kaplanikandidaate võiks selle aja jooksul tulla paari-kolmekümne ringis. Nende seast saaks valida, kes oleksid valmis tegevteenistusse tulema. Loodan, et on järelkasvu, et tekiks n-ö rotatsioon, et saaksime kaplaneid vahetada kohtade peal ning täna tööl olevad kaplanid saaksid oma ametiredelil edasi liikuda.

Küsis **Edith Ulm**

PALVERÄNNAK

Athose Pühale mäele

Foto: Peeter Ossip

*Vaade Püha Dionysiose kloostrile, tuntud ka
"Uue Kalju" kloostri nime all.*

"Issand, kes võib olla külaline
sinu telgis? Kes tohib
viibida su pühäl mäel?

(Ps 15.1)

Nende prohvetlike kuningas Taaveti sõnadega võib iseloomustada palverännakut Pühale Athose mäele, milles osalesid 9 eesti õigeusu palverändurit tänavu 18. – 26. aprillil. Palverändureid oli igast Eesti nurgast, Tallinnast, Pärnust ja Tartust. Kõige rohkem oli nende seas Tallinna Issandamuutmise koguduse liikmeid: isa Aleksander Sarapik, Margus Kivi, Avo Tölpt, Indrek Sarapuu, Holger Oidjärv; Peeter Raska ja Andres Lauba Tallinna Siimeoni kogudusest. Pärnakaid esindas Andrei Sõtšov ja Tartut Jumalaema Uinumise koguduse liige Oleg Pavlov. Pal-

verändurite vaimseks juhiks oli preester Aleksander ning praktiliseks korraldajaks Eesti Õigeusu Noorte Liidu juhatuse esimees Margus Kivi, kes oli ka meile tõlgiks.

Saabumine Athose püha Anna suureraklasse

Tee Athose poolsaarele ehk *Jumalasünnitaja pärusmaale* kulges väikse mereäärse linnakese Ouranopolise kaudu, kus meie grupp istus laevale, mis viis meid Püha Mäe esimesse peatuspaika. Õigeusu püha pärimuse kohaselt sõitis kõigepüham Jumalasünnitaja kord koos püha evangelist apostel Johannesega laevaga Küprose saarele. Poolsaarest möödumisel kostus jumalik hää: "Saagu see koht sinu pärusmaaks, aiaks ja paradiisiks ning päästesadamaks neile, kes soovivad pääseda". Seetõttu austavad Athose mungad iseäranis Jumala-

sünnitajat, keda peetaksegi Püha Mäe ain-saks valitsejannaks.

Esimesel päeval külastas meie grupp Athose poolsaare lõunaosas asuvat püha Anna suureraklat, kus tegutseb Püha Mäe vanim nn idiorütmiline skeeta. Püha Anna idiorütmiline elamisviis erineb ühiselulisest ehk kenobiitlikust munklusest selle poolest, et kõik peale ühise palve ja elukoha on jäetud siin munkadele korraldada oma äranägemise kohaselt, mis annab neile omakorda võimaluse harrastada vaimuliku askeesi oma rütmi järel. Seetõttu pole selle erielu kloostritüüpi munkadel kuigi palju sisetulekuid ja varasid ning nad peavad nägema suuremat vaeva oma elatise hankimisel.

Athose pühades kloostrites on säilinud vana kiriklik pruuk osutada kõigile kloostrikülastajatele küla-lislahkust, pakkudes neile tasuta sööki ja ulualust. Anna suureraklas veendusime selles: niipea kui jõud-sime sinna, pakuti meile kreeka kohvi, marmelaadi ning kreeka rahvusliku vägijooki – viinamarja destilaa-dist valmistatud tsipurot. Pärast õhtusööki tutvustati meile kloostris Anna peakirikut, mis on ehitatud 1752–55 ning anti harul-dane võimalus austada püha ja õiglase Is-sanda Jeesuse Kristuse esiema Anna püha-kusäilet.

Tõus Athose tippu

Palverännaku teise päeva aovalges võtsi-me osa jumalikust liturgiast püha Anna ki-rikus, mille järel asusime teele Püha mäe tippu. Meie grupi sihtpunktideks said 1500 m kõrgusel asuv Jumalasünnitaja e Pana-gia väike kirik ning mäe tippu ehitatud Is-sandamuutmise kabel (2033 m). Tõusmine Püha Mäele oli alguses hõlbus, seda tänu

treppidele esimesel kolmesajal meetril. Esi-mese vahepeatuse järel, kui teekond muu-tus konarlikumaks ja vaevalisemaks, jagu-nes meie grupp kaheks. Esimene pool gru-pist jõudis isa Aleksandri juhtimisel Atho-se mäe Jumalasünnitaja kirikusse kolme tunniga. Esimest korda kõlas selles pühas kohas meie armas maakeelne “Kristus on surnuist üles tõusnud”. Vaatamata piiratud ajale otsustasid isa Aleksander, Aavo, And-

Esimene peatuspaik Püha mäe Anna suureraklas.

res, Andrei, Holger ja Oleg riskida ning tõusta ka Püha Mäe tippu. Tõusul pilvisus tihenes ja 1600 meetril oli nähtavus vaid 10-15 meetrit. Vaatamata tihedale udule jõudsimel keskpäevaks Püha mäe tippu. Isa Aleksander lõi kirikukella ning laulsime üheskoos mitmes keeles Kristuse Ülestõus-mispüha pealaulu. Allaminek sujus ilmselt tänu Jumalasünnitaja abile juba latusami-ni ning rännaku seitsmendal tunnil jõudsid viimased palverändurid õnnelikult tagasi Anna suureraklasse. Puhkuseks palju aega ei jagunud, kuna õhtuteenistuseks pidime jõudma juba järgmisesse kohta, püha Pau-luse kloostrisse. Teekond sellesse pühapai-ka kestis ligi poolteist tundi, mille jooksl hakkas sajule kiskuma. Kuid algav vihma-sadu ei suutnud palverändureid heidutada,

sest juba kaugelt julgustas meid kaunis vaatepilt: kahe oru vahel asetsev ning kesk-aegsete müüride ja tornidega ümbritsetud Pauluse klooster.

Püha Pauluse klooster ja Suur-Lavra

Pärimuse kohaselt ulatub Athose Pauluse kloostri ajalugu X sajandisse, mil siin asutas erakla Athose Athanasiose õpilane ja Xiropotamou kloostri vaga munk Paulus († 955). Alguses kandiski see ühiselu klooster Xiropotamou kohanimetust, kuid hiljem, sarnaselt teiste Athose kloostritega hakati seda nimetama asutaja järgi. Kloostris saime südamliku vastuvõtu ja majutuse osaliseks. Seejärel tõttasime õhtuteenistusele kloostri peakirikusse, mis on ehitatud 1833-44 Issanda esitamise auks. Teenistuse lõpus pakuti palveränduritele tagasihoidlikku einet, mille järel meid juhutati pühakotta pühade säilmete austamiseks. Selle kloostri reliikviate seas leidsu kasupüüdmatute arstide Panteleimoni ja Damianose, Issanda apostlite Andreas Esikutsutu ja Bartholomeose, märtrite Prokopiose, Theodoros Väeülema, Kallinikose, piiskoppide Gregorios Teoloogi, Basilios Suure ja Olümpia Dionysiose säilmeid, püha elavakstegeva Ristipuu osakesi ning Hommikumaa tarkade kingitusi. Kolmanda päeva varahommikul võttis meie grupp osa kesköö-, hommiku- ja tundideteenistusest ühes jumaliku liturgiaga. Teenistus, millel osales ligi 20 munku, kulges pühalikult ja kaunita kreeka viiside saatel.

Samal päeval ootas meid pikk teekond mere ja maismaa kaudu Athose ühiselu munkluse hälli – Suur-Lavrasse (kr k ‘Megisti Lavra’), kuhu jõudsime lõunaks. Suur-Lavra asutaja oli Athose vaga Athanasios, kes saabus siia Bütsantsi keiser Nikifori toetusel Väike-Aasiast ning asutas 963. aas-

tal Püha Mäe esimese ühiselu suurvloostri. Vaga Athanasiose ehitatud Lavra peakirik on pühitsetud Neitsi Maria Rõõmukuulutamise auks ja üks vanematest pühakodadest Athosel. Sealsamas puhkab selle vaga mehe püha ihu. Meil avanes võimalus palvetada selles pühakojas juba sama päeva õhtuteenistusel ühes kaanoniga Jumalasünnitaja Ekonomissa pühakuju (e.k. “Majapidaja”) auks. Pärast õhtueinet jätkus palve väikese pärastõhtuse teenistuse ja akafistiga Jumalasünnitajale, mil kloostri ülem tutvustas meile isiklikult selle paiga pühasid reliikviaid – elavakstegeva Ristipuu osakesi, Athose Athanasiose kolmekilost mungatähist (kr k ‘paramandyas’), pühade Ristija Johannese, essmärtir Stefanose, piiskoppide Basilios Suure, Johannes Kuldsuu, Früügia Miikaeli ning uuspühaku Egina Nektariose säilmeid. Päev lõppes kaanoni laulmisega Jumalasünnitajale (kr k ‘paraklisis’), mis peeti Suur-Lavra vanimas Neitsi Maria templisse viimise kirikus (10. sajand). Neljas päev algas harjumuspäraselt enne koitu (kell 3.30) jumalateenistusega. Erinevalt teistest kloostritest paelusid Suur-Lavra jumalateenistused meid oma sügava arhailisuse ja elava liturgilise rikkusega. Pärast hommikusööki tutvustas üks munk meie grupile lähemalt Suur-Lavra vaatamisväärsusi ja nende ajalugu. Suur-Lavrale kuulub 15 ümberkaudset kabelit, nende seas Gregorios Palamase nimeline kabel, mis paistis meile selgelt juba Tsiakmaki mäetipu juures. Pärimuse kohaselt asus seal tulevase Thessaloniki piiskop Gregoriose mungakong, kus ta kirjutas oma peamised teosed.

Athose Karakallou klooster

Sama päeva pärastlõunal jõudsime järgmisesse ööbimiskohta, Püha Mäe Karakallou kloostrisse. See 11. sajandist pärinev püha-

de esiapostlite Peetruse ja Pauluse auks pühitsetud munkla asub poolsaare idakaldal Suure-Lavra ja Ibeeria kloostrite vahel. Seal elab 30 munku. Kloostris ootas meid ees meeldiv üllatus: palverändurite vastuvõtjaks, kostitamise ja majutuse korraldajaks osutus sugulashõimlasest munk, Soomest pärit isa Prodomos, kes teenib Athosel juba seitse aastat. Isa Prodomoselt kuulsime, et Athose Andrease suureraklas peab mungapõlve teinegi soomlane, isa Joosep (Harvainen). Kella viiest kogunesid kloostrimungad Peeter-Pauluse peakirikusse (ehit. 1548-1563) ning algas tundideteenistusköös järgneva öhtuteenistusega. Jumalateenistusel veendusime taas eesti vanasõna “igas kloostris oma kord” õigsuses: erinevalt teistest kloostritest küsisid kõik mungad enne öhtuteenistust iguumenilt õnnistust teenistusel osalemiseks ja alguspsalmi luges kloostritülem ise. Sarnaselt teiste kloostritega pidasid mungad ka siin kinni antifoonisest laulmisviisist – kaks koori laulis vaheldumisi laulusalme. Karakallou kloostriväärtuste seas, mis toodi meile välja austamiseks pärastöhtuteenistuse jooksul, leidis nii elavakstegeva Issanda Risti osa, kui ka pühade Ristija Johannese, apostel Bartholomeose, märtrite Kristofori, Mariuse, Theodoros Väeülema, Orestose, Athose Karakallou Gideoni ja Magnesia piiskop Haralambidese reliikviad. Enne uinumist õnnestus Indrekul, Olegil, Andresel ja Andreil käia ära kloostripeamises vahitorinis (ehit 14. saj), kus avanes ilus vaade Püha Mäe lumivalgele harjale, mis punetas loojamineva päikese käes.

Jumalasünnitaja tähtsamad pühakujud Athosel

Palverännaku viiendal päeval, pärast varahommikust Jumalateenistust ja hommikusööki Karakallou kloostris sõitsime eda-

si Athose kloostririigi pealinna, Kariesi nimelisse linnakesse. Karies on olnud juba 10. sajandist residentsiks Püha Mäe ülemvalitsejale (kr k ‘protos’), kelle valisid Athose kõik kloostritülemad ning seadis ametisse Konstantinoopoli patriarh. Praegu asuvad Kariesi linnas peaaegu kõigi kahekümne Athose kloostris esindused. Neid ehib otsekui kroonina linna keskpaigaks olev Jumalasünnitaja Uinumisele pühitsetud ja basiilika stiilis 10. sajandil ehitatud peakirik. Selle pühas altaris asub Püha Mäe peakikoon – Jumalasünnitaja imetegev pühakuju nimega “Aksion Estin” (eesti k. “On kohus”).

Päev hiljem võtsime ette kuuekilomeetrise jalgsirännaku Kariesi lähedal asuvasse Ivroni (Ibeeria) kloostrisse, et kummardada ja väärikalt austada tähtsuse poolest Athose teist püha ikooni – Jumalasünnitaja Ibeeria imetegev pühakuju. Jalutuskäik Ibeeria kloostrisse võttis aega tunni ning me oleksime peaaegu öhtusöögile hilinenud. Kuid Jumalasünnitaja abiga öhtusöök viibis ning jõudsime õigeaks ajaks tagasi.

Dionysiose klooster, Andrease suurerakla ja tagasiõit

Palverännaku kahel viimasel päeval külastasime veel kahte pühamut – Dionysiose kloostrit ja Vatopedi kloostrile kuuluvat Andrease suureraklat. Kuulus Dionysiose klooster seisab Athose kahekümne kloostrinimekirjas viiendal kohal ning on tuntud ka “Uue Kalju” kloostrinime all. Selle mereäärse ning kõrge kalju peal seisva pühamu asutas 1370-1374 aastatel üks vaga mees, Korise Dionysios. Kloostriehitamisele aitasid kaasa bütsantsi keisrid ning alates 14. sajandist ka mitmed Bessaraabia vürstid. Saabudes Dionysiose kloostrisse tutvusime selle kloostris asuva kauni peakirikuga, mis oli ehitatud 1537-47 ja pühitsetud

püha Eelkäija Ristija Johannese auks. Pärast õhtuteenistust juhatati meid õhtusöögil ja hiljem sai meile osaks haruldane võimalus austada kloostri pühadusi – püha elavakstegeva Issanda ristipuu osakesi ja püha-de Ristija Johannese, Pergamoni Antipase, Gregorios Suure, Konstantinoopoli Nifoni ja Athose vaga Gennadiose reliikviaid. Dionysiose kloostris sai osa meist Püha armulaua väärilisteks, kui võtsime osa 24. aprillil toimetatud jumalikust liturgiast.

Athose Andrease suurerakla, kuhu jõudsi-me samal päeval, asub Athose keskuse Kariese lähedal. See koht on kuulunud 10. sajandist Püha Mäe Vatopedi kloostri-le, seal asusid Konstantinoopoli patriarhide Athanasius III ja Serafim II kelliad. 1842. a anti see püha paik üle vene munk Vissarionile ja ühes temaga tulnud vendadele ning sel-lest ajast sai alguse erakla nn “vene ajajärk”. 1849. a sai see koht Konstantinoopoli patriarhilt suurerakla e skeeta staatuse ning 1900. aastaks valmis püha apostel Andreas Esikutsutu auks pühitsetud peakirik, Athose poolsaare suurim pühakoda. Nõukogu-de ajal kahanes Andrease suurerakla vene-keelne vennaskond oluliselt ning 1971. aastal suri selle erakla viimane vene munk Simpson. Kreeka mungad taasasustasid mahajäetud erakla 1992. aastal. 2001 valiti erakla ülemaks Filotheuse kloostrist pärit vanake Efraim (Gilikis), kes nüüdseks juhib skeeta 15-liikmelist vennaskonda.

Andrease suureraklas märkasime kahte erinevust, võrreldes teiste Athose kloostri-tega. Vaimselt valitseb siin “hesühastlik” traditsioon, mille kehistajaks on eraklääle-mise, kelle vaimulikuks isaks oli Athose Filothei kloostris elanud ja nüüdseks Ameerikas 16 kloostrit asutanud kuulus vanake Efraim Vanem. Teine erinevus oli kiriku-slaavi jumalateenistuspruugi järgimine, millega vennaskond püüab alal hoida suu-erakla vanu reegleid. Õhtuteenistuse algu-

ses laulis soomlasest isa Joosep (Harvai-nen) meile armsa maakeelse “Kristus on surnuist ülestõusnud”.

Meie seitsmepäevane palverännak Püha-le Mäele lõppes 25. aprillil, mil pärast ju-maliku liturgiat ja hommikusööki Andrea-se suureraklas sõitsime Dafni sadamasse ja sealt edasi Thessalonikisse.

Kokkuvõte

Paljud meie seast olid püstitatud selle pal-verännakuga seoses mitmeid eesmärke, ning leidsid oma küsimustele ka vastuseid. Mõned said sealt vastuse küsimust esita-matagi. Kuid lõpetuseks tahaksin märkida selle palverännaku kolme olulist kogemust. Kõigepealt andis palverännak hea võima-luse palverändurite omavaheliseks suhtlu-seks, üksteise tundmaõppimiseks ja silma-ringi laiendamiseks. Teiseks oli kogemus Athose poolsaarest, mis aitas süveneda õigeusu munkluse vaimsusesse ja selle kaudu õppida paremini tundma Püha Kiri-ku traditsiooni. Kolmandaks õpetas see pal-verännak pidama kallimaks ning hoidma Eesti õigeusu traditsiooni nõnda, kui seda on teinud sajandeid Püha Mäe mungad.

Püha apostel Paulus ütleb: “Tänu olgu Jumalale, kes meid Jeesuses Kristuses igal pool võidukäigus kaasa viib ja teeb kõigis paigus meie kaudu avalikuks oma taipami-se lõhna” (2 Ko II. 14) “Selleks jumalikuks lõhnaks” – ütleb püha Studioni Theodorus XLII usuõpetuslikus jutluses: “on voorus-lik inimene”, kes on kutsutud ülendama end Jumala poole, “otsekui püha mäe poole”, kus kõik paistavad “nagu tähed maailmas” (Fl II, 15). Andku siis Kõigeväeline Kolm-ainus Jumal ka meile seda jõudu tõusta “pühale mäele”, milles seisnebki kristliku elu mõte!

Andrei Sõtšov

PÕLTSAMAA KIRIKU ja koguduse ajaloost

Põltsamaa Pühavaimu kogudus asutati püha Sinodi ukaasiga nr 2674 17. märtsil 1846. aastal (vana kalendri järgi). Pikemat aega nimetati kogudust Oberpahleni e. Ülem-Paala koguduseks samanimelise mõisa järgi. Kohe koguduse asutamise aastal (1846) ühines apostlik-õigeusuga 2055 inimest: 1515 meest ja 540 naist. Samal aastal laulutati 101 abielupääri. Koguduse avamise ajast kuni 1851. aasta oktoobrini üüriti ruume jumalateenistuseks sõjaväekasarmus. Üüri maksti aastas 100 rubla.

Paljud Põltsamaa koguduse esimesed

liikmed kannatasid apostlik-õigeusu pärast sama tõsiselt kui esimese sajandi kristlikud märtrid. Nii saadeti Pärnu kohtusse Lustivere valla kodanik **Jüri Jürgenson** ja **Mihkel Kanus**. Sealt saadeti nad tapiga Viljandisse. Teel vanglasse kannatasid nad nälga ja külma. Viljandi kohtus peksti Jüri Jürgenson õigeusu vastuvõtmise pärast poolsurnuks, ta sai vitstega 120 hoopi. Ühes temaga kannatasid Viljandi vanglas õigeusu vastuvõtmise pärast Lustivere valla Pudi vere küla mehed **Mart Holdt**, **Andres Mittal** ja **Jaan Tutt**. Üks esimesi õigeusu vastuvõtjaid **Andres Jüri p. Reismann** sai usu-

*Põltsamaa laulukoor
7. juunil 1925. aastal.
Keskel metropoliit
Aleksander ja ülem-
preester Joann
Podekrat.*

vahetamise pärast Pajusi mõisas peksa, teda karistati 62 vitsahoobiga. Kuid vitsad ja tagakiusamine mõisniku ja pastori poolt ei suutnud meeste meelt õigeusust ära pöörata vaid kinnitas neid usus veelgi kindlamini.

Koguduse algupäevil oli liikmete seas 125 pärisperemeest ja 300 rentnikku, ülejäänud olid mõisa moonamehed. Talupere-mehed olid suureks toeks ja abiks koguduse preestritele nende tegevuses, samuti kait-sesid nad kohtus õigeusklikke rentnikke, kui mõisnikud ja pastoriid neile igasuguseid kitsendusi usu pärast tegid, nt sundides neid rendilepingutele alla kirjutama. Neis lepin-gutes suruti peale tingimusi, millega rent-nikud olid kohustatud luteri kirikule ja pas-torile maksu tasuma rahas ja viljas, olles ise õigeusu kiriku liikmed. Kartes lepingu ülesütlemist, maksid paljud õigeusu kogu-duseliikmed luteri kirikule ja pastoriile mak-se. Suurimaid õigeusu kiriku vastaseid oli Põltsamaa pastor Maurach, kes kiriku kantslist õigeusu kirikut ja õigeusklikke pil-kas.

On tõsi, et eestlased oma isikliku vaba-duse ja rahvustunde alalhoidmiseks apost-lik-õigeusu vastu võtsid, sest pastoriite jutt

nn hingemaast oli vaid tõe moonutamine. Need 125 peremeest ja 300 rentnikku, kes Põltsamaa ümbruskonnas õigeusu vastu võtsid, on selle ajaloolise tõe tunnistajateks. Esimesed ei vajanud pärisperemeestena hingemaad, ning teised kui rentnikud ei va-janud samuti seda legendaarset maad vaid otse vastupidi: olid koguni valmis koos õigeusuga vastu võtma tagakiusamist ja karistumakse pastori-härrade ja õigeusu heaks.

Alates 19. oktoobrist 1851 peeti juma-lateenistused juba kirikus, kuid koht uue kiriku jaoks ei olnud eriti soodne, sest asus asula keskusest ühe versta kaugusel Ku-ningamäel. Esimene puust ja viie kupliga kirikuhoone oli kiiruga kroonu kulul val-mis ehitatud, projekteerijaks arhitekt Adam-son. Kiiruga ehitatud pühakoda vajas edas-pidi pidevat remonti ning aastatega oli juba sellises olukorras, et seal külmusid pühad annid, tõmbetuules kustusid küünlad, kül-ma pärast ei saanud palvetajad kaua paigal seista. Õigeusu vastased ennustasid aga õigeusu kiiret lõppu Põltsamaal ning väit-sid, et kui vilets puukirik kord kokku ku-kub, siis ongi selles kandis õigeusul lõpp.

25 aastat kestis kirikuvalitsuse ja kohaliku võimu vastasseis korraliku maatüki pärast. Kohalik võim takistas uue kiriku ehitamist asula keskusesse. Sallimatus paisus kogunisti nii suureks, et leidis väljenduse õigeusu kalmistu rüüstamises ja rüvetamises. Huvitav asjaolu oli ka see, et Põltsamaa mõisa omanik vürst N. Gagarin, olles ise venelane ja õigeusklik, mängis igati sakslastega kaasa ja takistas kiriku ehitamist. Lõpuks, 1892. aastal õnnestus siiski saada maad uue kiriku ehitamiseks, mis läks maksma 2 388 rubla. Kivikiriku nurgakivi asetamine leidis aset 8. mail 1894. Kiriku projekteerijaks oli piiskopkonna arhitekt A.N. Edelson, ehitajaks S.D. Felder. Kiriku õnnistamine toimus 10. septembril 1895. aastal.

Alates 1850. aastast tegutses koguduse juures kihelkonnakool ja kolm abikooli. Lustivere abikool avati 1853. aastal. Selle kooli esimeseks õpetajaks oli aastatel 1853-86 **Andrei Leisman**, ülempiiskop Nikolai Leismani isa. 1890. aastani oli samas koolis ametis Andrei Leismani poeg Aleksei. Nõmavere abikool tegutses alates 1871. ja Pajuse abikool alates 1878. aastast.

Järgnevalt preestritest, kes on teeninud Põltsamaa Pühavaimu kogudust. Esimene

hingekarjane oli **Vassili Polistovski**, kes ühendas Põltsamaa ümbruses, Laiusest Kolga-Jaanini ja Sadukülalt Kikevereni, paari aasta jooksul kogudusega 5000 hinge. Isa Vassili teenis Põltsamaal 18.03.1846-07.12.1849. Järgmine preester, isa **Konstantin Horošavin** (teenis 11.12.1849-52) jätkas koguduse organiseerimist, asutas koole ja ehitas esimese puust kiriku (1850-51) Kuningamäele, mis asub 2 kilomeetri kaugusel Põltsamaast. Preester **Simeon Popov** (01.07.1852-15.01.1862) oli hiljem ametis Olustveres, kust ta viidi üle Tallinnasse. Seal oli ta Issandamuutmise kiriku eesnikuks ja Neeva Aleksandri peakiriku esimeseks esipreestriks. Preester **Aleksei Troitski** (26.03.1862-11.05.1866) teenis kõigepealt Uduvere, Tõstamaa ja Kolga-Jaani kogudusi. 1866. aastast kuni surmani oli ta ametis Laatres.

Kõik ülalmainitud vaimulikud olid Pihkva Vaimuliku Seminari vilistlased.

Eufimi Küppar (1866-73) oli esimene eestlasest preester, oli ka Riia Vaimulikus Seminaris eesti keele õpetajaks. 1873-94 oli ametis Tuhalaanes kuni oma surmani. Tema poeg **Nikolai Küppar** jätkas isa tööd Tuhalaanes kuni oma surmani 1914. aastal. Preester **Nikolai Tsvetikov** oli koguduse

Põltsamaa koguduse liikmed 1930ndatel aastatel preestri ja kirikuriideid korrastamas.

eesotsas lühikest aega (28.01.1874-21.10.1875). Lisaks seminariharidusele oli ta omandanud akadeemilise hariduse Peterburis. Järgmised kümme aastat (1875-85) oli ta ametis Suure-Jaani koguduses. **Viktor Bežanitski** (29.01.1876-07.07.1881) oli sündinud preestri perekonnas ning tema neli venda olid samuti preestrid. Preester Viktori vend Nikolai Bežanitski, enamlaste ohver, on meie kirikus kuulutatud pühakuks. Preester **Vassili Ink** oli koguduse eesotsas pikemat aega (26.06.1881 kuni surmani 21.03.1917). Tema koostas koguduse põhjaliku kroonika ja võttis agaralt osa kivitikiriku ehitamisest. 1905. aasta verised sündmused jätsid aga sellest preestrist negatiivseid mälestusi, sest ta oli üks vähesetest õigeusu vaimulikest, kes toetas karistussalkade tegevust.

Joann Podekrat teenis Põltsamaal 07.05.1917-15.08.1936. Oli preestriks ka Sadukülas ja Vändras. Peale Põltsamaalt lahkumist teenis Sindis, kus ka suri 1937. aastal.

Järgmised preestrid olid koguduse asetäitjad: Kolga-Jaani preester **Andrei Laredei** (1936.a.), samal aastal ka Karksi-Nuia koguduse eesnik **Vladimir Allik**. **Joann Meltsaar** (1936-01.04.1940), **Konstantin Antson** (1940), **Arseni Vapper**, **Viktor Lind** (1940-44), **Augustin Poola** (20.03.-05.05.1944), **Eugen Tamm** (05.05.-01.06.1944). Alalised preestrid **Leo Maidre** (01.06.1944-18.12.1953), **Konstantin Kaus** (30.03.1954-01.07.1959), **Nikolai Päril** (06.08.1959-16.10.1991), asetäitjad preestrid **Aleksander Aim** (1991), **Rafael Hinrikus** (1991-03.08.1992), **Johannes Keskküla** (03.08.1992-15.07.1999), **Meletios Ulm** (15.07.1999-15.03.2004). Praegu teenib kogudust Soome Õigeusu Kiriku preester isa **Juha Hirvonen**.

Põltsamaa Pühavaimu kogudust on külastanud ajaloo jooksul mitu piiskoppi, kuid

tema pühaduse Konstantinoopoli **patriarh Bartholomeose** külaskäik oli kogudusele suurim au. 31.10.2000 pidas patriarh rohke palvetajaskonna osavõtul kirikus palvuse. Patriarh kinkis kogudusele õlilambi.

Sergei Seležnjov

Kasutatud kirjandus:

"Elutõde", nr 5, 1939, lk 53.

"Rizkije eparhialnije vedomosti" nr 11, 1897, lk 557-559; nr 12-13, 1897, lk 628-630; nr 12, 1894, lk 449-450.

"Õigeaustamisvaimulikkond seoses eestlastega", üpr. A. Kaljukosk, Tln 2000, lk 101 (käsikiri).

"Vooremaa", 02.11.2000, J. Lukase artikkel patriarh Bartholomeose külaskäigust.

Ülempreester VASSILI MARTINSON

1874-1955

Eestlastest õigeusklike seas on üks meie silmapaistvamaid teolooge ülempreester Vassili Martinson, Tartu Ülikooli õigeusu õppetooli pikaajaline professor. Tema surmast möödub tänavu 50 aastat ning siinkohal on sobilik teha põgus tagasiwaade tema elukäigule.

Vassili Martinson sündis 1874. aastal Tahkurannas Pärnumaal. Ta vanemad olid vaestemaja teenijad Antoni (Martinson) ja Maria (Jakobson). Tahkuranna teise tuntud õigeuskliku, president Konstantin Pätsiga, sidus teda peale ühise sünniaasta – 1874 – ka sarnane hariduskäik: mõlemad õppisid Tahkuranna õigeusu kihelkonnakoolis ning seejärel Riia Vaimulikus Koolis ja Seminaris.

Vassili Martinson alustas oma haridusteed Tahkuranna õigeusu kihelkonnakoolis aastatel 1882-86. On üldiselt teada, et Eesti õigeusukiriku vaimulikkonna, aga ka suure osa eesti haritlaskonna kujunemisel omas tähtsat rolli Riia Vaimulik Kool ja Seminar, kus asus õppima ka Martinson. Riia Vaimulikus Koolis õppis ta aastatel 1886-90 ja Seminaris 1890-96. Seal edasi

kulges andeka noormehe tee kõrgemasse õppeasutusse, Peterburi Vaimulikkude Akadeemiasse. Selle lõpetas ta sajandivaheetusel (1900) juba teoloogiamagistrina. Siinkohal on sobiv meenutada teist kuulsat eesti soost sama kõrgkooli lõpetanut, usumärter Platon Kulbuschi, kes Peterburi akadeemia lõpetas Martinsonist kuus aastat varem.

1900. aastast alustas Vassili Martinson tegevust Peterburi vaimuliku seminari inspektori abina. Tema karjäär jätkus õppeasutuse inspektorina ning hiljem juba rektoriina aastatel 1910–18.

Vassili Martinson pühitseti preestriks 1907 (olles eelnevalt abiellunud Veera Vosskressenskiga), ülempreestri aunimetuse omistati talle 1910. aastal. Ta jätkas tööd Uue Testamendi õppejõuna Petrogradi vaimulike koolis (1918-19), tegutsedes ühtaegu Arheoloogiainstituudi raamatukogu võõrkeelte osakonna juhatajana.

Vassili Martinson pühitseti preestriks 1907, ülempreestri aunimetuse omistati talle 1910. aastal.

Pärast Riia Vaimuliku Seminari sulgemist 1917. aastal tuli leida uus võimalus õigeusu teoloogia õpetamiseks ja vaimulikukandidaatide koolitamiseks. Nii loodi 1919. aastal Tartu Ülikooli Usuteaduskonnajuurde õigeusu õppetool, mille etteotsa asus ülempreester Karp Tiisik. Viimane tegutses õppetooli eesotsas kuni oma surmani 1922. aastal. Samal ajal oli ülempreester Martinson Venemaalt Eestisse siirdunud. Esmalt asus ta tööle Eesti Riigiraamatukogu juhataja abina (1922-23), kuid peatselt kutsuti ta tööle Tartu ülikooli. Seal alustas ta pikaajalist tegevust õigeusu dogmaatika õppetooli teoloogiaprofessorina, mis jätkus kuni Eesti okupeerimiseni nõukogude vägede poolt 1940. aastal. Aastatel 1924-26 oli ta EAÕK Sinodi liige.

Ülempreester Martinsoni suureks teeneks peetakse uute õppekavade ja uue õppekorralduse väljatöötamist, mille tulemusel varem usuteaduskonnast lahus olnud õigeusu dogmaatika õppetool liideti usuteaduskonnaga ja nimetati ümber Apostlik-Õigeusu õppetooliks. Need sisseviidud uuendused tõid õppetooli juurde hulga huvilisi, kelle hea õppeedukus näitas kasvavat huvi õigeusu teoloogia vastu. Ta oli ka huvitatud majanduslike stiimulite loomisest üliõpilastele. Nimelt otsustati 1926. aastal toimunud EAÕK täiskogul eraldada hoolstatele üliõpilastele neli kirikupoolset stipendiumit suuruses 4000 marka kuus. Professor Martinson töötas välja stipendiumi jagamise tingimused, mille alusel pidi iga stipendiaat lisaks õppetööle praktiseerima mõnes Tartu õigeuskoguduses.

Õppetööst vabal ajal valmisid mitmed originaal-, kuid peamiselt siiski tõlkeramatud, mida ta toimetas ja eessõna kirjutas, nagu "Hommikumaa-õigeusu ja Inglise (anglikaani) kiriku vahekorrad" (1925),

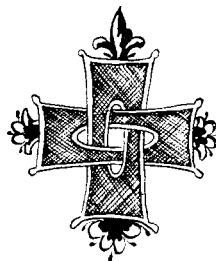
Glubokovski "Õigeusk oma olemuse poolest" (1926), sama autori "Tegeliku ristiusu ilmakonverents Stockholmis 1925: ap.-õig. usuteadlase muljeid ja vaatlusi" (1927) ja "Idamaa õigeusu ja anglikaani kiriku lähenemisest" (1931), E. Miniati "Armulaust" (1934) S. N. Bulgakovi "Üks püha, kafoliikne ja apostlik kogudus" (1935) ja "Vatikani dogmast" (1938) A. Kljutarevi "Kristliku asketismi vaimust ja tähendusest" (1936) jt. Väärtuslikud on Vassili Martinsoni dogmaatika-alased käsikirjalised materjalid, mis asuvad tema isikuarhiivis.

1929. aastal külastas prof. Martinson pikemal välisreisil viibides Palestiinat, Kreekat ja Türgit.

Ülikooli korraliseks professoriks nimeti ülempreester Martinson 1931. aastal ning sellel ametipostil tegutses ta kuni õigeusu õppetooli sulgemiseni. 09.09.1940 vabastati professor Martinson töölt ENSV haldusministeeriumi käskkirjaga.

Vassili Martinson oli üks nendest tuhandetest õigeusulistest, kes siirdusid Eestist välismaale 1944. aastal. Ta suri 7. veebruaril 1955 USAs, Pennsylvanias.

Edith Ulm

LOOMISLUGU

Sissejuhatus

Õigeusu kirik näeb loomisloos meie lunastamise võrdpilti. Et loomise läbi antakse elu kogu loodule, siis on ka patu läbi surnud inimkond kutsutud uude ellu Kristuse lunastamise läbi, kutsutud osa saama jumalikust elust ja austama Jumala kõikvõimsust, tarkust ja headust.

Antiikfilosoofia järgi on Platoni *demiurg* kosmose meister-kunstnik, kes olevast, igavesest ja kaootilisest materiasist vormib maailma.

Täiesti erinev on Piiblis toodud loomise idee, loomine ei millestki, ladina keeles “ex nihilo”, millest kõneleb mittekanooniline Makkabi raamat: “Vaata taevast ja maad. Ja nähes kõike seda, mis seal on, tea, et kõik selle lõi Jumal eimillestki.” (2 Mak 7,28)

Idee absoluutsest eimillestki on esmapilgul vastuoluline ja absurdne. Samas tähendab see midagi, mis toimub Jumalast väljaspool. Samal ajal ei ole Jumalal vähimatki vajadust loomise järele. Loomine on pühade isade järgi Jumala vaba tahte väljendus, mis on ka loomise ainsaks põhjenduseks. Kirikuisade järgi on Jumala – kes on alati püha Kolmainsus, mille kolm hüpostaasi on pidevas armastuse suhtes – headus maailma loomise ainsaks põhjenduseks, täpsemalt, selle jumaliku headuse üleküllus. Me ei tohiks arvata, et maailma loomise eesmärgiks on see, et Jumal peab saama oma loomingu pärast austatud.

Prohvet Moosese poolt kirja pandud loomiselu nimetatakse heebreakeelses piiblis “*betreit*”, ehk “alguses”. Kreekakeel-

ses piiblis on kasutatud nimetust “Genesis”. Teadaolevalt ei olnud loomisel pealtnägijaid inimsoo hulgast, järelikult sai prohvet Mooses loomisloo kirjelduse vahetult Jumalat. Sellest räägivad nii kirikuisad kui õigeusu kiriku pärimus.

Püha Basilius Suur mainib oma raamatus “Heksaimeron” (1,1): “...mida Mooses kuulis Jumalalt”. Püha Johannes Kuldsuu ütleb oma teoses “Vestlused Genesise raamatust” (II,2) selle kohta järgmist: “Iga sõna pühakirjas on Jumala sisendatud, omab sügavat mõtet ja ei ole mitte Moosese vaid Jumala sõnad.” Veel nimetab ta õnnist Moosest “minevikuprohvetiks” ning lisab: “Seepärast alustab ta (Mooses) – Alguses lõi Jumal taeva ja maa” – otsekui hüüdes meile kõigile valju häälega: mitte inimeste õpetust ei räägi ma teile, vaid selle, kes kutsus taeva ja maa mitteolemisest olemisse. Tema seadis ka minu keele neist jutustama. Seepärast palun ma teid suhtuda neisse sõnadesse, mitte nagu me kuuleksime Moosest, vaid universumi Issandat ennast, kes räägib Moosese huultega.”

Loomise *heksaimeroniks* e. “kuuspäevaks” on tavaks nimetada loomise kujundlikku pilti, mis leidub pühakirjas 1 Mo 1,1-2,4 ning mis saab alguse suursuguste sõnadega: “Alguses lõi Jumal...”. Pühakirjas on “kuuspäev” lühidalt edasi antud, sest see on sissejuhatus pühasse ajaloosse, mille läbi saab teatavaks Jumala tahe.

Teades tegelikult küllaltki vähe kuue päevaga loomisest, on hea, kui me oskaksime alandlikkuse ja austusega uurida püha õigeusu kiriku pärimust ja pühade isade kirjutisi. Siis võime me alles mõista Genes-

ist e. õndsas Moosese esimest raamatut loomisest.

“Alguses lõi Jumal.”

Pühade kirikuisade selgitus “kuuspäevast” oleks lühidalt järgmine: Sõna “alguses” ei tähenda mitte lihtsalt ajalist algust vaid üleminekut igavikust aega. Õndsas Augustinuse järgi aega ei eksisteerinud: see loodi koos maailmaga (“Pihtimused” 1, 3). Teadaolevalt kinnitab ka kaasaja teadus, et aega ilma materiat ei eksisteeri.

Loov Sõna e Logos sünnib Jumalas enne kõiki aegu. Sellepärast võrdleb Lyoni Püha Irineos kirjakohta 1 Mo1,1 Johannese evangeeliumi algusega (Jh 1,1), milles öeldakse: “Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal”.

Loomise all mõistame niisiis, millegi loomist, mida enne ei olnud. Apostel Paulus kirjutab: “Nähtamatust on tekkinud nähtav” (Hbr 11,3). Uue testamendi kirik näeb siin püha kolmainsuse salasust, sest loomine on kolmainsuse kõigi isikute koostöö.

“Taevas ja maa”

Taevas ja maa tähendavad lahtiseletatuna tervet universumit. Taeva all ei mõelda mitte ainult materiaalselt, ainelist taevast, vaid ka nn taevaste taevast, e kolmandat taevast, millest kirjutab meile püha apostel Paulus: “Ma tunnen inimest Kristuses, keda neljateistkümne aasta eest tõmmati kolmanda taevani...”. (2 Kor 12,2) See kõrgem taevast on vaimne taevast, kus elavad ilmihuta olendid ja on seega Jumala asupaik. Sellest kirjutab ja Vana Testamendi Hiibi raamat: “Eks ole Jumal kõrges taevast?” Siit tulebki väljend “taevane isa”.

Mooses ei räägi inglite loomise ajast,

kuid võib arvata, et nad ei loodud mitte pärast taeva ja maa loomist, sest Jumala enese sõna järgi nad siis juba hõiskasid: “Kui hommikutähed üheskoos hõiskasid ja kõik Jumala pojad tõstsid rõõmukisa”. (Iob 38, 7)

“Ja maa oli nähtamatu ja vormitu.”

Maa all ei mõelda mitte ainult meie planeeti, vaid kogu tulevast kosmost ehk universumit selle esialgsel kujul. See on materiaalne, ainealine alus, mis luuakse Jumala Sõnale järgneva kuue päeva jooksul ja millest tekib kogu nähtav maailm. Prohvet Jesaja kirjutab: “Tema, kes on Jumal, maa vormija ning valmistaja. Tema, selle rajaja, ei ole loonud seda tühjaks.” (Jes 45, 18) Kirikuisa Basilios Suur kirjutab: “Miks on taevast ja maa loodud võrdaulistena, samal ajal kui taevast on viidud täiuseni, kuid maa on alles ebatäiuslik, nähtamatu ja vormitu?” (Heksaimeron II,1) Siit võib teha järelduse täielikust kaosest, milles olid tulevase valguse, õhu, maa ja vee elemendid, olles eristamatud ja omavahel segatud. Heaks paralleeliks on Saalomoni tarkuseraamat, milles räägitakse: “...Jumal lõi maailma kujutust aineksest” . (11, 18)

“Ja pimedus oli sügavuse peal.”

Heebrea keeles on pimedus “*hoeh*” ja sügavus “*tehm*”. Väärrib märkimist, et Jumala heakskiitu ei leia kaose pimedus, vaid valgus. “Ja Jumal nägi, et valgus on hea.” (1 Mo1,4). Piibli algupärase teksti põhjal võib oletada, et algne loodud, kaootiline aine oli vedelikusarnases seisundis. Tõenäoliselt asusid sellises olekus planeedid ja tähed, mille kohta märgib apostel Paulus: “Täevad olid vanasti olemas ja maa koosnes

veest ja vee läbi Jumala Sõna väe tõttu.” (2 Pe 3, 5) Mediolani püha Ambrosius oma teoses “Kuus päeva” (1, 8) lükkab ümber arvamuse, nagu võiks pimedus tähendada allegooriliselt võttes kurjuse jõudusid.

“Ja Jumala vaim hõljus vete kohal.”

Heebrea keeles tähendab Jumala vaim – “*Ruah Elohim*”, millest viimane sõna – “*Elohim*” – võib tähendada ka tuult. Tegusõna “hõljuma” annab heebrea keeles veel edasi mõtet hoolitsusest, loomingulisest tegutsemisest. Tihti tuuakse võrdlus Deuteeriumist: “Nagu kotkas... hõljub kaitstes oma poegade kohal.” (5 Mo 32, 11) Selles väljendub püha Kolmainisuse kolmanda isiku, püha Vaimu, tegutsemine loomisloos. Püha Ambrosius kirjutab: “Jäi üle veel Vaimu tegutsemise täius, nagu on kirjutatud: Issanda Sõnaga on tehtud taevad ja tema suu vaimuga kõik nende väed.” (Ps 33, 6) Veel öeldakse: “Sa läkitad välja oma Vaimu ja nad luuakse, ja sina uuendad maa näo.” (Ps 104, 30) Kirikuisa Süüria vaga Efraim toob meile kujundi püha Vaimu tegevusest esimesel päeval: “Vaim soojendas vett nagu lind haub pesal... ja see Püha Vaimu tegevus on meile püha ristimise kujundiks, milles ta oma hõljumisega sünnitab Jumala lapsi. Püha vaim ei jää kõrvale kogu loomisloos jooksul, nagu ütleb Hiob: “Jumala vaim on mind loonud.” (Hiob 33, 4)

“Ja Jumal ütles: “Saagu valgus!” Ja Valgus sai.”

Kirikuisa Gregorios Teoloog ütleb: “Jumal ei anna neile, kes on igavesed, st inglitele, teist valgust peale iseenda. Ja miks peakski sellel, kes naudib valguseallikat ennast, olema vajadus tema peegelduse järele?

Ainult alamatele olenditele ja sellele, mis ümbritseb meid, lõi ta esimesena selle valguse, et ajada laiali pimedus ja korratus, mis valitses kõikjal.”

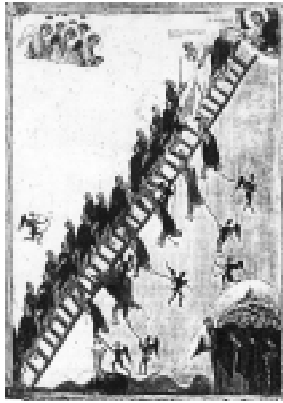
Kirikuisa Süüria vaga Efraim ütleb nagu teisedki kirikuisad selgelt, et sellel valgus ei ole midagi ühist päikesega, mis teatavasti loodi alles neljandal päeval.

Püha Gregorios Nyssast kirjutab, et esmaloodud valgus – see on “...valgust kandev olemus, mis on hajutatud kogu universumis.” Tekib küsimus, kuidas mõista, et valgus oli olemas ilma valguseandjateta, ilma taevakehade ja päikeseta? Üks võimalikke seletusi on see, et valgus oli gaasitaoline, helendav ja valgustandev materia, mis kattis ja läbis kogu universumiruumi, milles asub ka meie praegune päikesesüsteem. Et päikest veel ei olnud, siis ei olnud ka valgustandev materia veel kogunenud ümber tumeda päikesesüdamikule.

Kaasaja füüsikud märgivad, et looduses on valgusel eriline tähendus. Näiteks on valguse kiirus universaalne konstant, mis seob materia massi ja energiat. See on kirja pandud meile üldtuntud Albert Einsteini valemis $E = m \times c^2$, kus c on valguse kiirus. Valguse kvantfooton omab kahesugust iseloomu, see on nii osake kui ka lainetus ning mis eriti huvitav, selle seisumass on võrdne nulliga. Teisiti öeldes on tegemist puhakujulise energiaga. Vene teoloog V. Lossky märgib, et valgus ei ole mitte ainult füüsiline võnkumine, mitte ainult meile nähtav valgus, vaid eelkõige “mõistuse valgus”, st korra ja harmoonia algus maailma loomises. Püha apostel Paulus kirjutab: “Jumal ütles: paistku valgus pimedusest.” (2 Kor 4, 6)

(järgneb)

Vladimir Neeme

Püha Johannes Redelikirjutaja "ASTMED" (XI – XV)

Üheteistkümmes aste – rääkimisest ja vaikimisest

Liiga palju rääkimine on võimuahnuse pje-destaal, millel seistes rääkija ennast esitleb ja imetleb. Lobisemine on teadmatuse tõestus, laimu uks, vale teener, kahetsuse hajutaja, ükskõiksuse ja hoolimatuse sünnitaja, keskendumise kustutaja, valvsuse hävitaja, soojuse jahutaja, palve määrija.

Vabatahtlik vaikimine on palve ema, mõtete vabastaja, mure leevendaja, pisarate sõber, hukatuse hävitaja, vaikuse abimees, teiste õpetamisest loobumine, teadmiste lisaja, nägemise võimaldaja, vaimne tõusmine.

Lobiseja ei tunne ennast. Vaikust armastav hing läheneb Jumalale ja Jumal valgustab teda. Jeesuse vaikimine pani Pilaatuse häbenema. Vaikimine on voorus, rääkimine tühipaljas au ja uhkuse tagaajamine. Parem on komistada jalgadega kui keelega. Lobisemishimu sünnib auahnusest ja kõhuorjusest. Mõni munk on vaikuse armasta-

ja: ta seob oma suu kinni ja istub vaikselt oma keljas, teine läheb meeleldi keljast välja ja otsib teise omasuguse, kellega lobi-seda. Vaid vähesed suudavad taltsutada taltsutamatu keelt.

Üheteistkümnenda astme saavutanu on vabanenud paljust ülearusest.

Kaheteistkümmes aste – valest ja valetamisest

Raud ja kivi sünnitavad tule, lobisemine ja veiderdamine sünnitavad vale. Vale hävitab armastuse. Vale on suur patt, see paneb inimese näilisust teenima. Teesklus on enamasti vale lätteks. See, kes on jumalakartlik, on võõrandunud valest, kuna ta enesehinnang on talle parimaks kohtunikuks.

Nagu kõikidel pahedel, nii on vael palju erinevaid ilminguid. Erinevad on ka karistused sellele, kes valetab hirmust ja sellele, kes valetab lõbu pärast. Üks valetab heaolu, teine naudingute pärast. Üks valetab,

et teisi lõbustada, teine selleks, et hukatuse võrku punuda. Vale hukutab hinge. Valetaja arvab, et ta päästab teise, minetamata oma päästet. Väike laps ei tunne valet, seepärast ei riku vale ka tema hinge. Patukahetseja ei suuda valetada.

Kaheteistkümnendal astmel oled saanud vooruste juured.

Kolmeteistkümmes aste – ükskõiksusest ja hoolimatusest

Hoolimatus on üks lobisemise viljadest. Hoolimatus on hinge halvatus, askeesi taandumine, jumalateotus ja palve nõrgestaja. Klooster on hoolimatuse vaenlane, hoolivus on eraku igavene kaaslane.

Hommikul tuleb arst haige juurde, keskpäeval astub hoolimatus palveränduri kõrvale. Hoolivus saadab su haige juurde.

Hoolimatuse kuri vaim teeb kõik, et saada sind palvest eemale: saadab sulle peavalu, palaviku ja kõhuvalu. Kui suuda oma füüsilised valud ületada ja püsib palves, siis saadab kuri sulle une ja väsimuse...

Kui muretsed enda pärast, ei hooli sa teistest. Tõelise kuuletuja lähedal ei ole hoolimatusele paika.

Neljateistkümmes aste – kavalast kõhust

Kõht hullutab sind kogu elu aja: kõhuorjus on kokakunsti sünnitaja, maitsmise läte, silmapete. Kõht tahab kõike, mida silmad näevad. Ülemäärane söömine on raiskamine, tühi kõht loob puhtuse. Kes armastab lõvi, võib selle kodustada, kes teenib kõhtu, muutub metsikuks.

Kõhuori valmistab pühadeks rikkaliku söögilaua, jumalateener aga rõõmustab enast Jumala Armuga.

Naera välja see kuri hing, kes püüab sulle selgeks teha, et pärast sööki tuleb palve

edasi lükata. Kõhuorja süda unistab toidust ja söögist: valitse oma kõhtu enne, kui see sind valitsema hakkab.

Kes teenib kõhtu, on nagu mees, kes püüab õliga tuld kustutada. Kui valitsed kõhtu, muutub süda alandlikuks; aga kui teenid oma kõhtu, siis kasvab palju üleasureid mõtteid. Kui valitsed kõhtu, püsib su suu kinni.

Süües kasvab isu – talitse oma isu! Kui koormad oma kõhtu ülemäärase söögiga, kasvavad isu. Mida vähem sööd, seda vähem tahad – see on loomulik paastumine. Tean, et kuri peidab end sagedasti kõhus, tekitades lõputut isu. Isegi siis, kui sööksid kogu Egiptuse ja jooksid kogu Niiluse, ei kustu su isu. Täis kõht teeb laisaks ja uni-seks; täis kõht saastab hinge ja keha kujutlustega.

Kui oled Kristusele lubanud minna kit-sast teed mööda, siis kontrolli oma kõhtu. Kui teenid kõhtu, siis oled sa rikkunud oma lepingut. Avar ja lai on kõhuorjuse tee, mis viib sind hukatusse. Paastu tee on kitsas ja raske, kuid see viib sind puhtasse ellu – neid on vähe, kes seda suudavad.

Kurjade vaimude valitseja on langenud Lutsifer, sinu himude valitseja on magu. Ülesöömine kahjustab nii keha kui hinge. Kui istud lauda, tuleta meelde viimne päev ja kohtumõistmine, ehk nii suudad end veidigi valitseda. Juues tuleta meelde äädikat ja sappi, ehk nii suudad hoiduda ülejoomisest. Söö kibedaid ürte ja hapendamata leiba – see olgu su paast. Kui kuri vaim sind vaevab, vaeva oma keha ja hinge paastuga ning palvega.

Paast ja palve hävitavad halvad mõtted, vabastavad unelmatest, puhastavad palve, valvavad meelt ja hinge, avavad kahetsuse väravad, lõpetavad lobisemise, tekitavad vaikuse, valvavad kuulekust, kergendavad und, vabastavad patust, avavad paradiisi uksed.

Võru koguduse PALVERÄNNAK SOOME

Alustasime oma palverännakut Võrust Taipalesse 25. juuni varahommikul. Reisi peakorraldajale isa Rafaelile lisaks osales reisel 22 inimest. Meie bussijuht oli Ahti Lang.

Reede, 25. 06.2004

Pärast 275-kilomeetrist teekonda jõudsimme Võrust Tallinnasse. Kell 8.00 väljus laev “Meloodia” ning umbes kolme tunni pärast jõudsimme Helsingisse.

Seejärel ootas ees 500 kilomeetrit sõitu Taipalesse, vahepeal tegime paar lühikest peatust. Öhtupoolikul jõudsimme Taipale kirikupüha öhtusele jumalateenistusele. Meid ootas seal ees kaks sõpra, Minna ja Outi, keda tundsimme juba varasematest laagritest.

Pärast jumalateenistust viidi meid metssa sees kahe järve vahel asuvale laagriplat-sile. Seal oli elamu, mis ära jagati poiste ja tüdrukute vahel. Lisaks anti meie käsutusse saun, kust sai otse järve hüpata, WC ja köök ning söögiruum. Viimases pidasime ka oma palvehetked.

Viieteistkümmes aste – keha ja hinge puhtusest

Puhtus on südame maapealne taevas. Puhas on see, kes kustutab tule vaimse tulega, Hingepuhtus on ülim. Hingelt puhas on see, kes suhtub ühtviisi nii mateeriasse kui ka mittemateeriasse.

Rebane teeskleb magajat, kui ta kana varitseb; nii ka kuri vaim ja keha teesklevad puhtust, kui tahavad hinge hukutada. Olen näinud neid, kes tahavad langeda ja neid, kes tahtmatult langevad. Haletsusväärne on see, kes langeb, kuid veelgi haletsusväärsem on see, kes soodustab ligimese langedmist – sest tema vastutab mõlema eest. Surm ja langemine kulgeb aina meie kõrval, eriti nooruses.

Himud on sisemised vaenlased, kellega tuleb pidada kodusõda. Kui võidada selle

võitluse, oled võitnud egiptlase endas, misjärel võid põlevas põõsas Jumalat näha. Kunagi küsis üks tark mees minult hirmuäratava küsimuse: “Milline patt on kõige raskem, väljaarvatud mõrv ja usust taganemine?” Ma vastasin talle: “Valeõpetustesse takerdumine.”

Käigu mõte surmast sinuga kaasas nii unes kui ilmsi, niisamuti ka Jeesuspalve, sest paremat abi ei leia sa kusagilt. Hoidu ligimest hukka mõistmast, vabane ülbusest, hinnangutest ja võrdlustest.

Kui oled neist pahedest vaba, siis oled ka himudest vaba.

Pühittäjä Johannes Siinailainen “Portaat”, 1985.

Tõlkis ja katkendid valis
Marje Rohtla

Laupäev, 26. 06.2004

Hommikul läks suurem osa grupist kirikupüha liturgiale ja armulauale, aga mõned meie hulgast (mina, Anita Punamäe ja Hiljar Punamäe) võtsime koos kohaliku koguduse liikmetega osa sõuderetkest, et meenutada aegu, kui Soomes alles paatidega kirikus käidi. Läbisime nn kirikuvienega 11-kilomeetrise teekonna.

Pärast teenistust kohtusime kirikulistega ning kogesime jällegi midagi väga tähenduslikku. Nimelt paigaldasid Taipale koguduse liikmed vana surnuaia kohale lahkunute mälestuseks ka risti. Seejärel sõime head ja paremat. Õhtupooliku veetsime laagriplatsil, kus meile leidis palju meelepäraseid tegevusi.

Pühapäev, 27. 06.2004

Hommikul läksime liturgiale Valamo kloostri. Pärast seda kostitati meid ja tutvustati kloostrit. Võisime osta jäätist ja suveniire. Järgmisena tutvusime Lintula nunnakloostri. Meile näidati, kuidas tehakse kirikuküünlaid. Igähele kingiti küünal, mille õhtuteenistusel võisime süüdata. Tagasiteel laagripaika vaatasime, kuidas toimivad veekogude lüüsid.

Esmaspäev, 28. 06.2004

Pärast hommikust pesemist, söömist ja palvetamist tegime bussiekskursiooni Joensuu linna, kus tutvusime kahe kirikuga. Üks neist – seminari koguduse kirik – oli sise- ja väliskujunduse poolest väga bütsantslik. Teine oli Joensuu linna koguduse kirik, oma liikmete arvult on see kogudus suuruselt teine Soome õigeuskoguduste hulgas. Meil jäi aega ka iseseisvaks linnas ringivaatamiseks.

Õhtul toimus kohtumine Taipale ja Joensuu koguduste liikmetega, peeti Eesti –

Soome sõpruskohtumine korvpallis, kus eestlased alistasid soomlased 10:6. Neli punkti nendest tõi “Eesti koondisele” ülempreester Rafael.

Viktoriini Soome ja Eesti ajaloo ning kultuuri tundmise kohta võitsid soomlased. Esitasime kumbki oma maa rahvalaule. Eriti huvitavaks tunnistati meie seto leelol põhinev kiituslaul vastuvõtjaile, eeslauljaks oli Anita Punamäe.

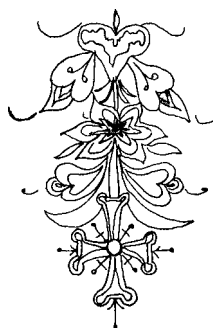
Kingitusi jagus nii vastuvõtjaile kui külalistele, võitjatele ning nendelegi, kes ei võitnud. Kaotajaid ju sõpruses ei ole.

Lõpuks käisime saunas.

Teisipäev, 29. 06.2004

Ärkasime tavalisest varem, sest kätte oli jõudnud päev, mil tuli Soomest lahkuda. Armsaks saanud Taipale laager pidi jääma seljataha. Tänaõhtu soomlasi külalislahkuse ja südamekuse eest ning asusime tagasiteele Eestimaale. Enne laevale minemist jäi meil poolteist tundi aega Helsingit avastada. Kell pool 8 õhtul asus laev Tallinna poole teele. Kell üks öösel olime õnnelikult tagasi Võrus.

Peeter Lillak

VÄNDRA

Apostlite Peetruse-Pauluse kogudus

Vändra õigeusu kogudus avati 01.08.1847. Koguduse alla kuulus peale Vändras asuva kogudusemaja veel 6 väikest kirikut. Praegune kirikuhoone ehitati 1868. aastal. Altar pühitseti 23.02.1869. aastal apostlite Peetruse ja Pauluse auks.

Kõige kauem on olnud kohapealseks preestriks ja ja kooliõpetajaks **Anton Ruus**, aastatel 1917–1939. Nõukogude ajal, 1951. aastal kirik suleti ja kirikuhoone rüüstati. Kirikusse ehitati viljasalved, kus hoiti vilja mitmeid aastaid. Kirikutornid võeti maha. Inimesed teavad rääkida, et tornis oli 3 kella, nende saatust on teadmata. 1954. ehitati kirik ümber kinoks.

Taasiseseisvunud Eestis alustati ka kiriku taastamist a selle varade tagastamist. 08.05.1993 toimus ülempreester **Eugen Ruusi** (A. Ruusi poeg) Kanadast ja ülempreester **Emmanuel Kirsi** eestvõttel koguduse taasavamise jumalateenistus ja sellele järgnev koosolek. Kohale oli tulnud hulgaliselt rahvast. Väikesele kogudusele vaatamata on kirikul täna oma kirikukoor, mida juhatab dirigent Maria Mahlapuu, preester Anton Ruusi tütreütär.

Hetk koguduse taastamise liturgialt 08.05.1993. Pildil vasakult: üpr. Eugen Ruus, üpr. Emmanuel Kirss, keskel diakon Aifel Sarapik, altariteenija Kalmar Ulm.

Kirikuhoone põhilisi remonttöid alustati 2003. aasta suvel. Lõhuti välja kino kaldpõrand ja kinosaa li seinad. Laest võeti ära riie, mis oli kino tegutsemise ajal lakke kinnitatud. Uus põrand ja altarikõrgendik ehitati 2004. aasta jaanuaris-veebruaries. Praegu on käsil veel seinte ja akende ümbruste krohvimine. 2004. aastal suvel avati ka kiriku peasissekäik.

Kirikuhoone nüüdseks probleemiks on kahe ukse vahelise ala ja kellatorni ehitamine. Samuti puudub kirikus elektrivalgustus. Remonti vajab ka kiriku katus: altari kohal asuvad laelauad on kollakasmärdunud värvi, sest katus sajab läbi. Uus ikonostaas, mis saabus Göteborgist, ootab paigaldamist.

Kogudusel on soome õigeusklikega välja kujunenud soojad sõprussuhted. Ka kogudusemaja remonti on aidanud teha Kuopio sõpruskogudus Soomest. Nende abiga on valminud juba kantselei ja laulukoori harjutusruum.

21.-23. oktoobril 2004 külastasid kogudust taas õigeusklikud Kuopio sõpruskogudusest. Seegi kord vaadati, mis on juba valmis tehtud ja millised tööd ootavad veel tegemist.

Vändra õigeusu naiskoor

Koor asutati 16. veebruaril 1994. aastal Apostlite Peetruse ja Pauluse koguduse juurde. Koori dirigendiks on koori asutamisest peale olnud Maria Mahlapuu. Koor on osalenud iseseisvalt liturgiatel Sindis, Lelles, Kergus, Tallinnas ja kodukirikus Vändras. Jumalateenistuste kõrval on koor andnud ka kontserte suurematel kirikupühadel. Osa on võetud Häädemeeste II ja IV vaimulikust laulupäevast, Pärnu rahvusvahelisest koorifestivalist 1996., 1998. ja 2000. aastal ning Pärnu EELK vaimulikust laulupäevast (2000). Koor on teinud kaks kontsertreisi Soome, 1997. (Mikkeli, Joensuu, Kuopio) ja 2002. aastal (Helsingi, Tampere, Turu). 1999 võeti osa vaimulikust koorimuusikafestivalist San Lorenzos, Itaalias. Tallinnas esineti EAÕK 80. aastapäeva juubeliüritusel 2003. aastal. Viimati esineti 2004. aasta augustis peetud Pärnu Issandamuutmise kiriku 100. aastapäeva laulupäeval.

Kooris laulab 9-15 lauljat, kuid vastutusrikastel esinemistel on alati kasutatud liisajõude Tallinnast ja ka Eesti Muusikaakadeemiast. Kõik laulud on naiskoorile seadnud koori dirigent Maria Mahlapuu.

Maria Mahlapuu

LAIKSAARE

Ristija

Johannese

KIRIK 80

23. juunil 2004 peeti Pärnumaal Urissaares Laiksaare Ristija Johannese kiriku 80. ja Urissaare kalmistu 100. aastapäeva.

Liturgilisel jumalateenistusel teenis EAÕK metropoliit Stefanus, ülempreester Ardalion ja diakon Justinus. Laulsid Pärnu ja Häädemeeste koguduste lauljad.

Mõningaid fakte kiriku ja surnuaia ajaloost:

- Laiksaare apostlik-õigeusu siirdumise mõtte algatajad ja selgitajad olid Jüri Volmermson ja Ado Mälkson.
- 1849 avati Häädemeeste kogudus ja laiksaarlased liitusid selle kogudusega.
- 11. aprillil 1896. aastal avati Laiksaares iseseisev kogudus. Ruumid kogudusele üüris Urissaare küla Jüriõue taluperemees Georg Lepik.
- Koguduse elu alguseks tuleb pidada 4. augustit 1896, kui pühitseti palvemaja. Esimeseks preestriks määrati Dimitri Dubrovski, kõsrtiteks Andrei Liik ja Georg Kuura. Häädemeeste kogudusest eraldunud Laiksaare koguduses oli 1006 liiget, 497 meest ja 509 naist.
- 1902. aastal anti kogudusele 25 tiinu

maad. Eriti raske oli matmine kevadel ja sügisel, kui teeolud olid halvad. Maeti Häädemeeste surnuaiale.

- 1902 rahuldati ka koguduse palve kalmistu jaoks maa saamiseks. 1903 tegeldi metsa müügiga, mis kalmistul kasvas. 1904 said ettevalmistused surnuaia ehituseks valmis ja 15. juulil tunnistati kalmistu matmiseks sobivaks. 22. augustil 1904 õnnistas surnuaia Häädemeeste preester Saar.
- 1911 püstitas kogudus preester Kodrat Saarmanni agaral kaasaaitamisel suure kahekordse puust maja, kus asusid kirik, kool, õpetajate korterid ja avar saal. 1918 hävis hoone tulekahjus.
- 1923 hakati preester Karp Tintsu eestvedamisel aru pidama uue kiriku ehituse üle. 1924. aasta juulis valmis puust kirikuhoone, mille õnnistas metropoliit Aleksander Ristija Johannese auks. Suure-Jaani kogudus kinkis kirikule endise Olustvere kiriku kahevööndilise kujuseina. Pärnu Issandamuutmise koguduse naiskomitee kinkis kroonlühtri. 1927. aastal kirik vooderdati ja värviti väljaspoolt.
- Kiriku seinal olev Eesti vabadussõjas

langenute mälestustahvel püsis ka nõukogude võimu ajal.

- 23. juunil 1994 peeti kiriku 70. aastapäeva pidulik liturgia. 2003. aasta sügistalvisel perioodil toimus kirikus sise- ja välisremont. Värviti tornid, katus, välis- ja sisesseinad, laed ja põrand.

Tõnis Joarand

Koguduse avamisest alates on käesoleva ajani teeninud järgmised vaimulikud:

Dimitri Dubkovski (1896-98)
 Aleksander Paklär (1898-1900)
 Joann Paavel (1900-1907)
 Kodrat Saarmann (1908-18)
 Peeter Saar (1918-20)
 Karp Tints (1921-27)
 Viktor Kümmel (1927-35)
 Joann Tamm (1935-53)
 Vassili Väinloo (1953-87).

Alates 25.04.1988 teenib kogudust ülempreester Ardalion Keskküla.

PÜHAKULOOD

Püha Olympiada

Püha Olympiada oli Hagia Sofia kiriku diakoniss. Ta sündis Konstantinoopolis 360. aastal varakas üliku peres. Perekonnal olid lähedased suhted ka keisri õukonnaga.

Päris noorena jäi Olympiada orvuks ning tema kasvatusesga tegelesid lelled, Ikonioni piiskop Amfilokios ning püha Gregorios Teoloog, tollane Konstantinoopoli patriarh.

Olympiada abiellus 24aastasena, kuid õige pea tema abikaasa suri. Kui ta sai 30aastaseks, oli ta ikka veel lesk ning päratu suure varanduse pärija.

Kogu luksuse keskel igatses Olympiada askeetlikku ja vaimset elu. Ta tõmbus tagasi suhtlusest, riietus tagasihoidlikult, paastus ning palvetas. Oma varanduse annetas noor lesk kirikule, palee Konstantinoopoli südames aga muutis vaeste, orbude ja haigete pelgupaigaks.

Ka oma orjad ja teenrid lasi Olympiada vabaks. Nii oli ka tema lõpuks vaba ja veel enne 40aastaseks saamist pühitseti ta Hagia Sofia kirikus diakonissiks. Patriarh Nektarios palus Jumalalt Olympiadale Püha Vaimu armuandi. Pühitsemise lõppedes riietati diakoniss Olympiada oraariga.

Olympiada vaimsed sõbrad ja õpetajad olid ka püha Gregorios Nyssast ja püha Johannes Kuldsuu, kes valiti patriarhiks pärast Gregorios Teoloogi. P. Johannes Kuldsuu võttis oma kaitse alla Olympiada rajatud naiskloostri Hagia Sofia kiriku läheduses ning ühtlasi juha-

tas õdede vaimseid püüdlusi.

Kui Johannes Kuldsuu oma otseütlemiste pärast õukonnas ebasoosingusse sattus, saadeti ta linnast välja koos kaitsealuse Olympiadaga. Nad läksid Väike-Aasiasse Marmara mere äärde Nikomeediasse.

Olympiada viimastel elupäevadel kiussati teda halastamatult taga ja püha diakoniss suri maapaos arvatavasti 410. aastal.

Kirik mälestab püha Olympiadat **25. juulil**.

Kasutatud kirjandus:

Aamun Koitto nr 5/1998

Tõlkis **Marje Rohtla**

Pühad märtrid Pistis, Elpis, Agape ja nende ema Sofia

Need pühakud on pärit Itaaliast. Märtrite ema Sofia oli jumalakartlik kristlane, kes nimetas oma kolm tütart kolme kristliku vooruse järgi Usuks, Lootuseks ja Armastuseks. Ema õpetas oma tütreid kogu südamest Issandat armastama.

Tüdrukud ei varjanud oma kuulumist Jumalale, vaid kuulutasid seda kõigile. Keiser Adrianuse valitsemisajal (117-138) kiusati kristlasi julmalt ja nii toodi ka vahistatud tüdrukud ning nende ema Rooma, kus nad kavatseti hukata.

Naised palusid Jumalalt julgust ja tugevust, et nad suudaksid piinamistele ja surmale vastu seista. Kui ema astus tütardega keisri ette, olid kõik kohalolijad üllatunud, et nende näoilmeis puudus vähimgi hirm.

Näis, nagu oleks neid toodud pidustustele, mitte aga hukkamisele. Adrianus üritas õekseid ükshaaval keelitada, et nad ohverdaksid ennast Artemisele, kuid kaheteistkümneaastane Pistis, kümneaastane Elpis ja üheksa-aastane Agape keeldusid otsustavalt. Seejärel andis keiser käsu lapsed hukata.

Kõigepealt valati neitsid üle hõõguva rauaga, siis lükati lõõmavasse ahju, viimaks keeva tõrva katlasse, kuid Jumala nähtamatu jõud kaitses neid kõige eest. Noorim tüdruk Agape tõmmati rattale ja peksti seni, kuni ta oli üleni verevermetes.

Pärast kõiki kohutavaid piinamisi püsisid lapsed oma usus ja kiitsid Jumalat.

Keisri eriline julmus ja südametuse väljendus selles, et ta sundis ema kõike seda jubedust, mis tema tütardega tehti, pealt vaatama.

Pühad neitsid võtsid oma martüüriumi vastu sisemise rahuga ning usus, lootuses ning armastuses. Viimaks käskis keiser laste pead maha raiuda.

Ema võttis oma laste põrmud ja mattis surnukehad kõrge künka otsa. Ta palvetas laste haua kolm päeva ja lahkus seejärel ka ise.

Rahvas mattis ema laste kõrvale. Pühade märtrite põrmud puhkavad alates 777. aastast Püha Silvesteri kirikus Campo Marzio, Roomas. Õigeuskirik mälestab ema ja tütreid **30. septembril**.

(Veebilehelt “The Orthodox Feasts and Saints” (www.oca.org))

Tõlkis **Marje Rohtla**

Vaga märter Paraskeva Roomast

Vaga märter Paraskeva Roomast oli oma vanemate Agathon ja Politia ainus laps. Juba varases nooruses pühendus tütarlaps palvele. Suurema osa ajast ta palvetas ja luges Pühakirja.

Vanemate surma järel jagas ta kogu nende maise vara vaestele ja pühendus vaid Jumalale. Apostlite eeskujul hakkas tütarlaps paganaid valgustama, mõjutades paljusid ristiusku pöörduma.

Paraskeva vahistati Antoniuuse (138–161) valitsusajal, süüdistatuna ristiusu levitamises. Kohtumõistmisel tunnistas Paraskeva julgelt, et ta on kristlane. Ei hirm piinamise ees ega eelseisev surm heidutanud neiu, ta läks julgelt oma surmale vastu.

Kui Paraskeva lükati keevasse õli-tünni, heitis ta ühe õlipliisa keisri suunas, see põletas keisri nägu. Imperaator palus neiu abi ja püha märter tervendas ta kohe. Seepeale Paraskeva vabastati.

Vabana jätkas ta jumalasõna kuulutamist ning rändas paigast paika. Kohas, mida valitses Asklepius, võeti ta jälle kinni ja mõisteti taas surma. Ta tõugati sügavasse kaevu, kus peitus tohutu suur mürkmaadu.

Paraskeva tegi ristimärgi mao suunas ja see suri. Asklepius ja linnakodanikud olid sündmuse tunnistajateks ja pöördusid seejärel ristiusku. Jällegi vabastati Paraskeva.

Kui Paraskeva oli jõudnud linna, kus valitses Tarasius, vahistati ta uuesti. Seal raiutigi Paraskeva pea maha – see toimus aastal 140. Tema haua juures hak-

kas toimuma hulgaliselt imetegusid; pimedad said nägijaks ja jalutud hakkasid kõndima.

Ka tänapäeval sünnivad imed, kui Paraskevalt usus ja lootuses abi palutakse. Pühakut peetakse just silmade kaitsjaks ning sageli kujutatakse teda ikoonil, silmad peos.

Vaga märter Paraskeva mälestuspäev on õigeusu kirikus **26. juulil ja 28. oktoobril**.

(Veebilehelt The Orthodox Feasts and Saints (www.oca.org))

Tõlkis **Marje Rohtla**

Miks ma valisin ÕIGEUSU TEE

Idakirik esindab praeguses kristlikus maailmas vanima kristluse pärandit kõige puhtamal kujul. Erinevalt lääne kirikutest on see ka kristlaskonna märterkirik. Õigeusu kirik esindab vana ühtse kristluse vaimu ning on jäänud ustavaks algkiriku traditsioonidele ja olemisele.

Õigeusulisele ei tähenda ustavus pärimusele mitte ainult möödunud põlvkondade tavade tunnustamist, kuivõrd isikliku ja otsest Püha Vaimu kogemist käesoleval ajal, siin ja praegu. Oma pärimuse läbi pakub ta kristlastele usueluks midagi väga olulist, elavat kogemust, nagu ütleb piiskop Kallistos (Ware). Õigeusu kiriku suur varandus on tema rikas jumalateenistusel.

Kirikuisa Kyprianos on avaldanud märkimisväärsed mõtteid: “Ühele rajab Issand oma kiriku” (Matt 16:18), ja kuigi pärast ülestõusmist annab Ta kõigile ühesuguse vae, on Ta ometi ühtsust esile tõstnud. Otsekui päikesel on palju kiiri, kuid ainult üks valgus, otsekui puul on palju oksid, kuid ainult üks tugevatele juurtele toetuv tüvi. Kisu lahti päikese üks kiir – päikese ühtsus sellest ei kannata; murra lahti puu oks – lahtikistuna ei saa ta enam võsusid ajada; eralda allikast oja – see kuivab kohe ära. Nii samuti saadab Issanda valgusest valgustatud kirik kiiri üle kogu maailma, kuigi see on üks valgus, mis levib igal pool. Oma oksid sirutab ta välja rikkalikus külluses üle kogu maa, võimsalt voolavaid ojasid saadab ta ikka enesest. Ometi on olemas ainult üks allikas, üks algus, üks ema, kes on õnnistatud rohke viljakusega... Tema vaim hingestab meid.”

Liitusin õigeusu kirikuga, sest tajun selles sõnuseletamatut vaimusügavust... Nagu ütleb püha Kyprianos: “Tema vaim hingestab meid”. Aga küllap mõistavad kõik õigeusklikud, mida see tähendab. Usun, et ülaltoodud head mõtted annavad hästi kõike seda edasi, mida meie püha Õigeusu Kirik väärt on.

Võib kõlada pisut kummaliselt, kui ma ütlen, et õigeusu kirik viib mind Jumalale lähemale, võib-olla isegi mõnest teisest kirikust rohkem. Kuid ega selle kohta asjata ei öelda: otsekui taevas maa peal.

Jumal on mulle näidanud kätte minu jaoks parima õigeusu kiriku näol, kelle kaudu ta ennast mulle kõige selgemini ilmutada saab. See vaikuse kirik on mind kutsunud oma rahu rüppe...

“Päev muutub hämaraks kuplite all, siin, kus küünla läitmine on palveks, leek valgustab pühakute mandelsilmi, kes häämin-guta seiravad oma martüüriumi pilte seintel, mida tuhm päevavalgus vaevast valgustab. Mõranenud värv lööb särava leegikumas – mereroheline sina ja punane ja kuld,

Isa NIKOLAI SUURSÕÕDI

80. JUUBELI tähistamine

Välis-Eesti kirikuinimeste read on hakanud viimase aastakümne jooksul märgatavalt hõrenema. Stockholm on vast väheseid väliseesti keskusi, kus ikka veel peetakse reeglipäraselt ja tihedalt eestikeelseid apostlik-õigeusu jumalateenistusi.

Nelipüha teisel pühapäeval (31.05.2004) peeti siin pagulaspõlve algusest saadik juurdunud kombe kohaselt koguduse üldine hingepalve.

Stockholmi kogudusele oli külla tulnud meie kiriku sõber, Soome Õigeusu Kiriku praost-ülempreester Timo Lehmuskoski. Hingepalve toimetasid nagu ikka ülempreester Nikolai Suursõöt, ülemdiakon Nikolai Arbus, diakon Ilmari Naakkaa ja eesti koguduse koorijuht Börje Holmberg.

Mõned nädalad varem oli kogudusel aga põhjust pühitseda oma hingekarjase juubelisünnipäeva ja teda austada. Taas oli kohalikega kaasa teenimas praost-ülempreester Timo Lehmuskoski.

Koori juhatas Paula Lövgren, laul oli jõuline ja kõlas hästi kokku. Osa võttis lauljaid, kellel koduseks keeleks nii rootsi, eesti

kui soome keel: jumalateenistusel neid keeli kasutatigi, lisaks veel vene keelt.

Teenistuse lõpus andis ülemdiakoni abi-kaasa Margaretha Arbus üle ilusa lillekimbu Püha Nikolai koguduselt. Juubilaril olid tulnud austama Püha Sergei vene õigeusu koguduse preester Valeri Aleksandrov ja Mikael Johnson Maria Magdaleena rootsi luterlikust kirikust, kes on meie majapere-mehest koguduse esindaja.

David Papp pidas juubilarile lühikese austus- ja tänukõne, seejärel laulsid ülemdiakon Nikolai ja koor palvetajate osavõtul traditsioonilise “Palju aastaid!”.

Hiljem toimus koguduse saalis ühine koosviibimine. Isa Timo pidas juubilarile inspireeriva kõne, tuletades meelde tema kauaaegset kiriklikku tööd alates diakonipühitsusest 1955. aastal. Seejärel ulatas ta isa Nikolaile üle ilusa kingituse Soome õigeusu koguduselt, käsitsi maalitud pühademuna, mis kujutab salvikandjaid naisi haua.

Ajakiri “Usk ja elu” ühineb õnnitlustega!

David Papp

puusooned paistmas läbi paljusuudeldud ikoonidel, mis pärit võib-olla XIV sajandist...

Nii võimsalt kasvab see vana puu, vae-nust laastatud, kastetud verega, elavad juured sügaval eelkristlikus pinnas. Ta ei vaja ametkondlikku kaitset. Ta on iseenda iga-

vene Ülestõusmine.” (Piiskop Kallistos Ware “Õigeusu tee”)

Serafim, vanglas pöördunud ja vastne õigeusuline

4. juunil 2004, Tartu vanglas

Suvised LASTELAAGRID 2004

Tänavugi suvel oli laste- ja noortelaagrite peakorraldajaks Eesti Õigeusu Noorte Liit. EÕNLil oli põhjust rõõmustamiseks, sest lõpuks ometi saadi suviseid üritusi korraldada päris oma laagrikeskuses Võrumaal, Karulas. Sealse õigeusu kiriku kõrval asuvas kirikumajas, mis ümber kohendati laagrioludele sobivaks, peetigi 2004. aasta juulikuu viimasel nädalal noorte ja lastelaagrid.

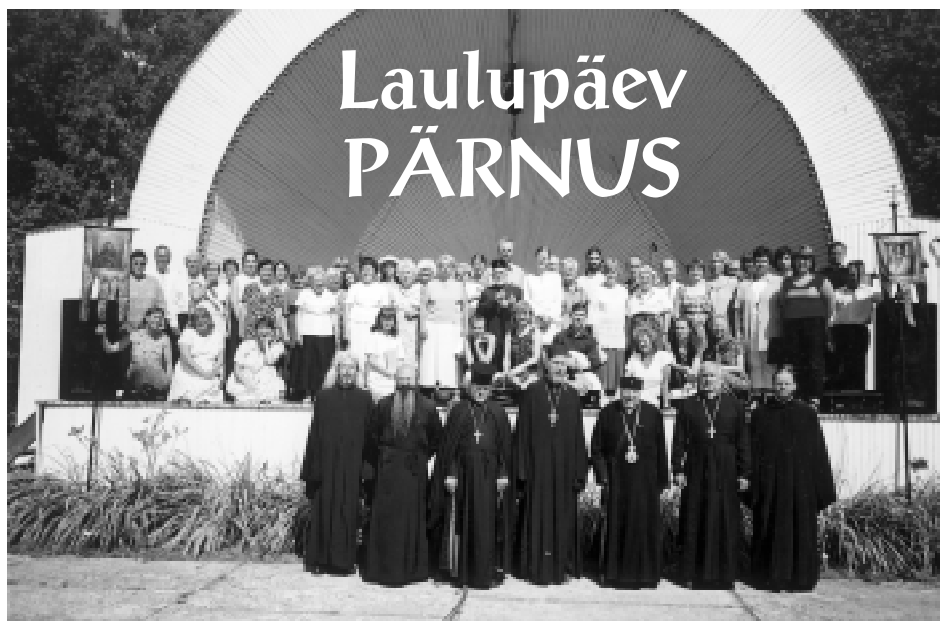
Kahest fotost esimesel näeme Karula laagrikeskuse sisseõnnistamist ning teisel igale laagripäevale iseloomulikke sportlikke mängu.

Karula laagriale aga eelnes juuli alguses metsalaager, milles osalejad matkasid viie päeva jooksul läbi Kõrvemaa maastikukaitseala soode, rabade ja metsade.

Kolmandal fotol ongi jäädvustatud EÕNLi visad matkajad, kes raskusi kartmata läbisid pika marsruudi Ännijärve-Karusejärve-Paukjärve-Karusejärve, alustades ja lõpetades oma matka Aegviidus.

Fotod: Margus Kiwi

2004. aasta augustis tähistas Pärnu Issandamuutmise kirik oma 100. aastapäeva suurejoonelise laulupäevaga, mis tõi kokku õigeusu kirikulauljad üle Eesti. Ühtaegu kulmineerusid laulupäevaga kolm päeva peetud pidustused, mis sisaldasid nii pidulikke jumalateenistusi kui ka teisi, peamiselt vabaõhuüritusi.

Laulupäev peeti Ranna kõlakojas Pärnu keskuses, ürituse aukülastajateks olid EAÕK metropoliit Stefanus ja Soome Õigeusu kiriku endine peapiiskop, praegune Nikea metropoliit Johannes.

Pika kontserdi juhatas sisse metropoliit Stefanus omapoolse tervituskõnega. Järgnes EAÕK ühendkoori etteaste koorijuht Tiina Alliku juhatusel, kelle kava sisaldas nii traditsioonilist õigeusu muusikat kui ka loomingut P. Ramuli, P. Laredei ja J. Hütsi sulest. Edasises kavas olid koguduste kooride etteasted, sisuka kava oli ette valmis-

tanud Turu koor Soomest Pasi Torhamo juhatusel. Laulupäeva lõpetas Tartu Jumalalema Uinumise koguduse koor Angelika Kollijenka juhatusel.

Juuresoleval fotol on jäädvustatud kõik laulupäeva osavõtjad Ranna kõlakoja ees.